

Delrapport angående uppdraget att halvera ungdomsarbetslösheten till år 2020

Monika Fröberg, utredare

Datum: 2018-05-02

Dnr. Kon 2018/54

Innehåll

SAMMANFATTNING	2
1. BAKGRUND	3
2. SYFTE.....	3
3. METOD.....	3
4. REDOGÖRELSE	4
4.1. Registerbaserad ungdomsarbetslöshet.....	6
4.1.1. Utbildningsrelaterade faktorer.....	23
4.1.2. Socioekonomiska faktorer och familjebakgrund.....	32
5. SLUTSATSER OCH FÖRSLAG	37
6. LITTERATUR- OCH KÄLLFÖRTECKNING.....	38

SAMMANFATTNING

Ungdomsarbetslöshet i åldersgruppen 18 – 24 år drabbar enligt forskning i högre grad de som misslyckats med skolan i form av låga eller ofullständiga betyg och arbetslösheten är betydligt högre hos ungdomar med enbart förgymnasiala kunskaper. Inom ramen för det kommunala aktivitetsansvaret, KAA, följer Kompetensförvaltningen aktivitetsansvaret för ungdomar mellan 16 – 19. Målgruppen erbjuds i första hand sysselsättning i form av studier som leder till en gymnasieexamen eller motsvarande vilket innebär att dessa ungdomar sällan är registrerade som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen, åtminstone inte före 18 år. Järfälla kommun har förhållandevis hög ungdomsarbetslöshet jämfört med andra kommuner i länet och målet är att den ska halveras till år 2020. I rapporten redovisas inledningsvis jämförande ungdomsarbetslöshetsstatistik för samtliga kommuner i Stockholms län och senare för ett mindre antal jämförbara kommuner i länet, Järfälla, Botkyrka, Haninge, Huddinge och Solna kommun. Detta för att möjliggöra jämförelser av ungdomars skolbakgrund på grund- och gymnasienivå, studieavbrott, övergångar till högskola, socioekonomiska faktorer och familjebakgrund i syfte att finna faktorer som påverkar ungdomsarbetslösheten. Under år 2017 förekommer i genomsnitt 336 ungdomar i Järfälla kommun som öppet arbetslösa och i program med aktivitetsstöd. Därtill förekommer cirka 200 ungdomar registrerade inom Arbetsförmedlingens andra platsområden.

Det finns omfattande kunskap om riskfaktorer för att hamna utanför arbete. Förutom låga eller ofullständiga betyg ökar risken för lång ungdomsarbetslöshet om det finns riskfaktorer på individ- familje- och/eller områdesnivå. Risken för negativa hälsoeffekter såsom psykisk ohälsa, sämre levnadsvanor och depression är större för unga arbetslösa än för äldre. Sannolikheten är stor, att den som varit ungdomsarbetslös och sedan fått arbete, löper större risk för nya arbetslöshetsperioder och hälsoproblem senare i livet. Det är därför troligt att de arbetslösa ungdomarna i Järfälla i hög utsträckning återfinns bland de som inte erhållit slutbetyg i årskurs nio, som inte är behöriga till gymnasiet och/eller inte påbörjar gymnasiestudierna direkt efter avslutad grundskola. Bland de ungdomar som fullföljer sin gymnasieutbildning fortsätter en relativt hög andel till högskolestudier vilket indikerar att det finns stora utbildningsklyftor inom kommunen. Likaså finns stora skillnader i föräldrars utbildningsbakgrund och genomsnittsinkomst kontra det antal som är aktuella för ekonomiskt bistånd.

Rapportens slutsatser och förslag är formulerade som ett antal frågor att fundera vidare på och ta ställning till.

1. BAKGRUND

Järfälla kommun har en förhållandevis hög ungdomsarbetslöshet. Den genomsnittliga ungdomsarbetslösheten år 2017 var i genomsnitt 8,8 procent i åldersgruppen 18 – 24 år. Målet är att ungdomsarbetslösheten ska halveras till år 2020. Ungdomar i åldersgruppen 16 – 19 omfattas av det kommunala aktivitetsansvaret och finns mycket sällan registrerade som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen. 16- och 17-åringar förekommer praktiskt taget aldrig som arbetssökande men från 18 år finns flera registrerade. Under perioden 2013 – 2017 har ungdomsarbetslösheten minskat med fyra procent men är fortfarande bland den högsta i Stockholms län.

2. SYFTE

Delrapporten syftar till att ge en samlad bild av den registerbaserade ungdomsarbetslösheten och möjliga bakomliggande orsaker till vad den kan bero på genom att sätta den i relation till ungdomars skolbakgrund och socioekonomiska förutsättningar sett utifrån ett kommunalt helhetsperspektiv. Hänsyn har därför inte tagits till vare sig socioekonomiskt starka områden eller områden med socioekonomiska utmaningar utan beskriver istället kommunens totala genomsnittsvärden¹. För att skapa en uppfattning om den relativt höga ungdomsarbetslösheten i Järfälla kommun jämförs kommunen inledningsvis med övriga kommuner i Stockholms län och riket och senare med ett urval av jämförelsekommuner i länet, Botkyrka, Haninge, Huddinge och Solna kommun. Urvalet baseras på befolkningens mängd, andel utrikes födda, genomsnittsinkomst och utbildningsnivå men varje kommun är unik och kan inte jämföras till fullo.

3. METOD

Sammanställningen omfattar underlag från statistikdatabaser, rapporter, vetenskapliga artiklar, böcker och kapitel, undersökningar, tidigare Skolverksanalyser, statliga utredningar (SOU), tidigare beslutade handlingar av Kompetensnämnden i Järfälla kommun, samtal med arbetslösa ungdomar och medarbetare inom de olika verksamhetsområdena. Det grundläggande kriteriet i urvalet av studier är att de fokuserar på en kedja av handlingar som innebär risk- och skyddsfaktorer för ungdomars möjligheter att komma i arbete.

¹ Statistiska Centralbyrån, SCB, Delrapportering av regeringsuppdrag KU2017/02404/D SCB:s dnr: 20171421, 2017-12-22. *Att mäta segregation på låg regional nivå. Delrapportering av uppdrag till Statistiska Centralbyrån att genomföra en förstudie om rikstäckande områdesindelning för statistisk uppföljning av socioekonomiska förhållanden*

4. REDOGÖRELSE

Det är idag känt att ungdomsarbetslöshet i högre grad drabbar de som misslyckats med skolan i form av låga eller ofullständiga betyg och att arbetslösheten är betydligt högre hos ungdomar med enbart förgymnasiala kunskaper.² Förutom låga eller ofullständiga betyg ökar risken för lång ungdomsarbetslöshet om det finns riskfaktorer på individ-, familje- och/eller områdesnivå. Risken för negativa hälsoeffekter såsom psykisk ohälsa, sämre levnadsvanor och depression är större för unga arbetslösa än för äldre. Sannolikheten är stor, att den som varit ungdomsarbetslös och sedan fått arbete, löper större risk för nya arbetslöshetsperioder och hälsoproblem senare i livet.³ Rapporten redogör för statistiskt underlag gällande ungdomsarbetslösheten samt fakta om ungdomars skolbakgrund, studieresultat, föräldrars utbildningsnivå och andra socioekonomiska faktorer i syfte att belysa eventuella orsaker och riskfaktorer som påverkar ungdomars möjligheter att komma ut i arbete.

Järfälla kommun har förhållandevis hög ungdomsarbetslöshet jämfört med andra kommuner i Stockholms län och placerar sig under perioden 2013 – 2017 bland de sex kommuner med högst ungdomsarbetslöshet i länet. Ungdomsarbetslösheten som redovisas i rapporten belyser åldersgruppen 18 – 24 år och innefattar såväl öppet arbetslösa som program med aktivitetsstöd.

Inom ramen för det kommunala aktivitetsansvaret, KAA, bevakar och följer Kompetensförvaltningen aktivitetsansvaret för ungdomar som är folkbokförda i Järfälla, mellan 16 – 19 och inte läser på ett nationellt program eller motsvarande utbildning eller inte fullgjort sina gymnasiestudier och uppnått en examen. Syftet med uppföljningen är att i första hand erbjuda sysselsättning i form av studier som leder till en gymnasieexamen eller motsvarande. Uppföljningarna genomförs regelbundet och alla ungdomar som hör till målgruppen finns registrerade i Storsthlmns gemensamma ungdoms- och elevdatabas, UEDB. Där registreras även all information som sedan följs upp på olika nivåer. Regelbundna nätverksträffar med Kommunförbundet Stockholms Län, Storsthlm, innebär samsyn och synkronisering av verksamheten. Ungdomar som omfattas av det kommunala aktivitetsansvaret förekommer i regel inte som arbetssökande på Arbetsförmedlingen och finns därför inte med i den redovisade statistiken från Arbetsförmedlingen senare i rapporten.⁴

Ung Vägledning är den enhet som, inom ramen för det kommunala aktivitetsansvaret KAA, arbetar med studie- och yrkesvägledning för Järfällaungdomar mellan 16 – 24 år. Enheten arbetar även med ungdomar som studerar inom gymnasieskolans Intro-

² SOU 2017:9 *Det handlar om oss – unga som varken arbetar eller studerar*

³ Carlberg M, de Munter J, Rasmussen F. *Bestämningsfaktorer för långvarig ungdomsarbetslöshet på områdes- familje- och individnivå*. Stockholm: Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin, Stockholms läns landsting; 2016. Rapport 2016:12

⁴ Endast en ungdom i åldersgruppen 16 – 17 år finns registrerad på Arbetsförmedling och i UEDB under januari – februari 2018

duktionsprogram, Unga vuxna på gång och UngKOMP i nära samarbete med utbildningsarrangörer, Arbetsförmedlingen och Socialförvaltningens ungdomsteam. Syftet med UngKOMP, som tidigare var ett ettårigt ESF-projekt och numera är permanent, är att genom samlokalisering i multikompetenta team utöka samarbetet mellan Arbetsförmedling och kommunen för att påverka ordinarie verksamhets arbetssätt med strukturarbetslösa ungdomar samt förhindra och minska lång tids arbetslöshet för målgrupp. UngKOMP utgör också en viktig utvecklingsplattform i Arbetsförmedlingens övergripande förnyelsearbete i syfte att öka förtroende för, och effektivitet vid myndigheten. Projektet som startade den 29 februari 2016 omfattade totalt 16 orter varav två i Stockholms län; Järfälla/Upplands bro och Stockholm.

4.1. Registerbaserad ungdomsarbetslöshet

År 2017 var den genomsnittliga ungdomsarbetslösheten för riket 10,4 procent, för Stockholms län 6,6 procent och för Järfälla kommun 8,8 procent vilket innebär att det endast finns tre kommuner i länet med högre ungdomsarbetslöshet än Järfälla kommun, se tabell 1. 8,8 procent motsvarar 336 personer. Tabell 1 – 4 redogör för jämförelser av öppet arbetslösa och sökande i program med aktivitetsstöd. Program med aktivitetsstöd, även benämnt program, innefattar arbetsmarknadsutbildning, arbetspraktik, jobbgaranti för ungdomar, förberedande insatser, jobb- och utvecklingsgarantin, etableringsprogram inklusive kartläggning och redovisas på detaljnivå i tabell 8 och 9.

Tabell 1

Öppet arbetslösa och sökande i program med aktivitetsstöd i procent av den registerbaserade arbetskraften år 2017:

Kommun/Län/ Riket		Totalt andel ungdomar (%) 18-24 år		
		Öppet arbetslösa	Program med aktivitetsstöd	Totalt
0114	Upplands Väsby	3,9	3,4	7,3
0115	Vallentuna	2,4	1,6	4,0
0117	Österåker	2,6	1,7	4,3
0120	Värmdö	2,7	2,1	4,8
0123	Järfälla	4,9	3,9	8,8
0125	Ekerö	2,5	1,6	4,1
0126	Huddinge	4,3	2,9	7,3
0127	Botkyrka	4,7	5,0	9,7
0128	Salem	3,4	3,0	6,4
0136	Haninge	4,6	3,8	8,4
0138	Tyresö	3,4	3,7	7,1
0139	Upplands-Bro	4,5	3,5	8,0
0140	Nykvarn	2,4	4,3	6,7
0160	Täby	2,1	1,0	3,1
0162	Danderyd	2,5	1,3	3,8
0163	Sollentuna	3,4	2,4	5,8
0180	Stockholm	3,8	2,4	6,2
0181	Södertälje	4,5	6,9	11,4
0182	Nacka	3,4	2,0	5,4
0183	Sundbyberg	3,8	2,7	6,6
0184	Solna	2,9	1,7	4,5
0186	Lidingö	2,3	0,9	3,1
0187	Vaxholm	2,7	1,5	4,2
0188	Norrtälje	3,0	2,8	5,8
0191	Sigtuna	3,8	2,7	6,5
0192	Nynäshamn	4,2	5,6	9,8
Stockholms län		3,7	2,9	6,6
Riket		4,6	5,8	10,4

(Källa: Arbetsförmedlingens statistik)

Av den totala andelen ungdomar som är öppet arbetslösa, eller omfattas av program med aktivitetsstöd som redovisas i tabell 1, är större andel män än kvinnor. Järfälla kommun följer här samma trend som andra kommuner i länet och riket om än med något jämnare könsfördelning jämfört med flertalet kommuner, Stockholms län och riket, se tabell 2.

Tabell 2

Jämförelse baserad på kön av öppet arbetslösa och sökande i program med aktivitetsstöd i procent av den registerbaserade arbetskraften år 2017:

Kommun/Län/Riket		Ungdomar 18 - 24 år					
		Andel kvinnor (%)			Andel män (%)		
		Öppet arbetslösa	Program med aktivitetsstöd	Totalt	Öppet arbetslösa	Program med aktivitetsstöd	Totalt
0114	Upplands Väsby	2,9	2,9	5,8	4,8	3,8	8,6
0115	Vallentuna	1,6	1,2	2,8	3,1	2,0	5,1
0117	Österåker	1,5	1,1	2,6	3,6	2,3	5,9
0120	Värmdö	2,4	1,9	4,3	3,0	2,2	5,2
0123	Järfälla	4,4	3,4	7,9	5,5	4,3	9,8
0125	Ekerö	1,7	0,9	2,6	3,4	2,2	5,6
0126	Huddinge	3,3	2,6	5,9	5,3	3,2	8,5
0127	Botkyrka	4,0	4,4	8,4	5,4	5,6	11,0
0128	Salem	3,6	2,8	6,4	3,3	3,2	6,4
0136	Haninge	4,0	3,4	7,4	5,2	4,1	9,3
0138	Tyresö	2,6	3,4	6,0	4,2	4,0	8,2
0139	Upplands-Bro	3,6	2,7	6,2	5,3	4,1	9,4
0140	Nykvarn	2,1	3,6	5,7	2,6	4,9	7,5
0160	Täby	1,1	0,6	1,7	3,1	1,5	4,6
0162	Danderyd	1,4	1,1	2,6	3,6	1,4	5,0
0163	Sollentuna	2,6	2,2	4,7	4,2	2,6	6,7
0180	Stockholm	2,7	1,8	4,5	5,0	3,1	8,1
0181	Södertälje	4,5	6,7	11,2	4,6	7,1	11,7
0182	Nacka	2,7	1,5	4,2	4,1	2,6	6,7
0183	Sundbyberg	3,1	2,2	5,3	4,6	3,3	7,9
0184	Solna	1,8	1,1	2,9	4,1	2,4	6,5
0186	Lidingö	1,2	0,4	1,7	3,3	1,3	4,6
0187	Vaxholm	1,7	0,2	1,9	3,5	2,5	6,1
0188	Norrtälje	2,6	2,7	5,3	3,3	2,9	6,2
0191	Sigtuna	2,8	2,1	5,0	4,7	3,2	7,9
0192	Nynäshamn	3,2	4,8	8,0	5,0	6,3	11,3
Stockholms län		2,9	2,3	5,2	4,6	3,4	8,0
Riket		3,6	4,6	8,2	5,5	6,8	12,4

(Källa: Arbetsförmedlingens statistik)

Den statistik som redovisas i tabell 1 för år 2017 redovisas även för månaderna januari och februari 2018, se tabell 3 och 4. Där framgår att ungdomsarbetslösheten varierar från den ena månaden till den andra men att den minskat något för såväl Järfälla kommun som för andra kommuner, Stockholms län och riket jämfört med år 2017. Årets första månader visar att färre är öppet arbetslösa och fler i program.

Tabell 3

Öppet arbetslösa och sökande i program med aktivitetsstöd i procent av den registrerade arbetskraften, januari 2018:

		Ungdomar 18-24 år		
		Januari 2018		
Kommun/Län/Riket		Öppet arbetslösa	Program med aktivitetsstöd	Totalt
	114 Upplands Väsby	4,1	2,5	6,6
	115 Vallentuna	2,3	1,7	4
	117 Österåker	2,2	1,8	4
	120 Värmdö	1,9	1,7	3,6
	123 Järfälla	3,2	4,4	7,6
	125 Ekerö	2,5	1,5	4
	126 Huddinge	4	3,1	7,1
	127 Botkyrka	3,9	4,1	8
	128 Salem	2,7	3	5,7
	136 Haninge	4,7	3,4	8,1
	138 Tyresö	3,3	3,2	6,5
	139 Upplands-Bro	3,4	3,6	7
	140 Nykvarn	2,7	5,2	7,9
	160 Täby	2,2	1,6	3,8
	162 Danderyd	2,1	1,5	3,6
	163 Sollentuna	3,1	2,3	5,4
	180 Stockholm	3,6	2,4	6
	181 Södertälje	3,6	5,3	8,9
	182 Nacka	3,6	1,7	5,3
	183 Sundbyberg	3,1	2,3	5,4
	184 Solna	3,1	2,3	5,4
	186 Lidingö	2,3	1	3,3
	187 Vaxholm	4,3	2,2	6,2
	188 Norrtälje	3,2	3	6,2
	191 Sigtuna	4,8	2,4	7,2
	192 Nynäshamn	4,9	4,7	9,6
Stockholms län		3,5	2,7	6,2
Riket		4,3	5,3	9,6

(Källa: Arbetsförmedlingens statistik)

Tabell 4

Öppet arbetslösa och sökande i program med aktivitetsstöd i procent av den registrerade arbetskraften, februari 2018:

		Ungdomar 18-24 år		
		Februari 2018		
Kommun/Län/Riket		Öppet arbetslösa	Program med aktivitetsstöd	Totalt
	114 Upplands Väsby	3,6	2,9	6,5
	115 Vallentuna	2,5	1,8	4,3
	117 Österåker	2	1,9	4,9
	120 Värmdö	1,8	1,7	3,5
	123 Järfälla	3,6	4,3	7,9
	125 Ekerö	2,8	2	4,8
	126 Huddinge	4	2,9	6,9
	127 Botkyrka	4	4,1	8,1
	128 Salem	3,1	2,7	5,8
	136 Haninge	4,1	3,8	7,9
	138 Tyresö	3,2	3,4	6,6
	139 Upplands-Bro	4	3	7
	140 Nykvarn	2,3	5,4	7,7
	160 Täby	2	2,1	4,1
	162 Danderyd	2,4	1,5	3,9
	163 Sollentuna	3	2,4	5,4
	180 Stockholm	3,6	2,5	6,1
	181 Södertälje	3,4	5,2	8,6
	182 Nacka	3,3	1,7	5
	183 Sundbyberg	2,8	2,3	5,1
	184 Solna	3,4	2,2	5,6
	186 Lidingö	3	1,2	4,2
	187 Vaxholm	2,9	3,1	6
	188 Norrtälje	3,4	2,7	6,1
	191 Sigtuna	3,9	2,8	6,7
	192 Nynäshamn	4,6	4,7	9,3
Stockholms län		3,5	2,8	6,3
Riket		4,1	5,4	9,5

(Källa: Arbetsförmedlingens statistik)

Sett utifrån ett kommunalt helhetsperspektiv och utan hänsyn till vare sig socioekonomiskt starka områden eller områden med socioekonomiska utmaningar kan Järfälla kommun närmast jämföras med Botkyrka, Haninge, Huddinge och Solna bland kommunerna i Stockholms län. Jämförelsen grundas på befolkningsmängd, andel utrikes födda, genomsnittsinkomst och utbildningsnivå, se tabell 5. I rapportens fortsatta delar redovisas därför endast dessa kommuner, Stockholms län och riket.

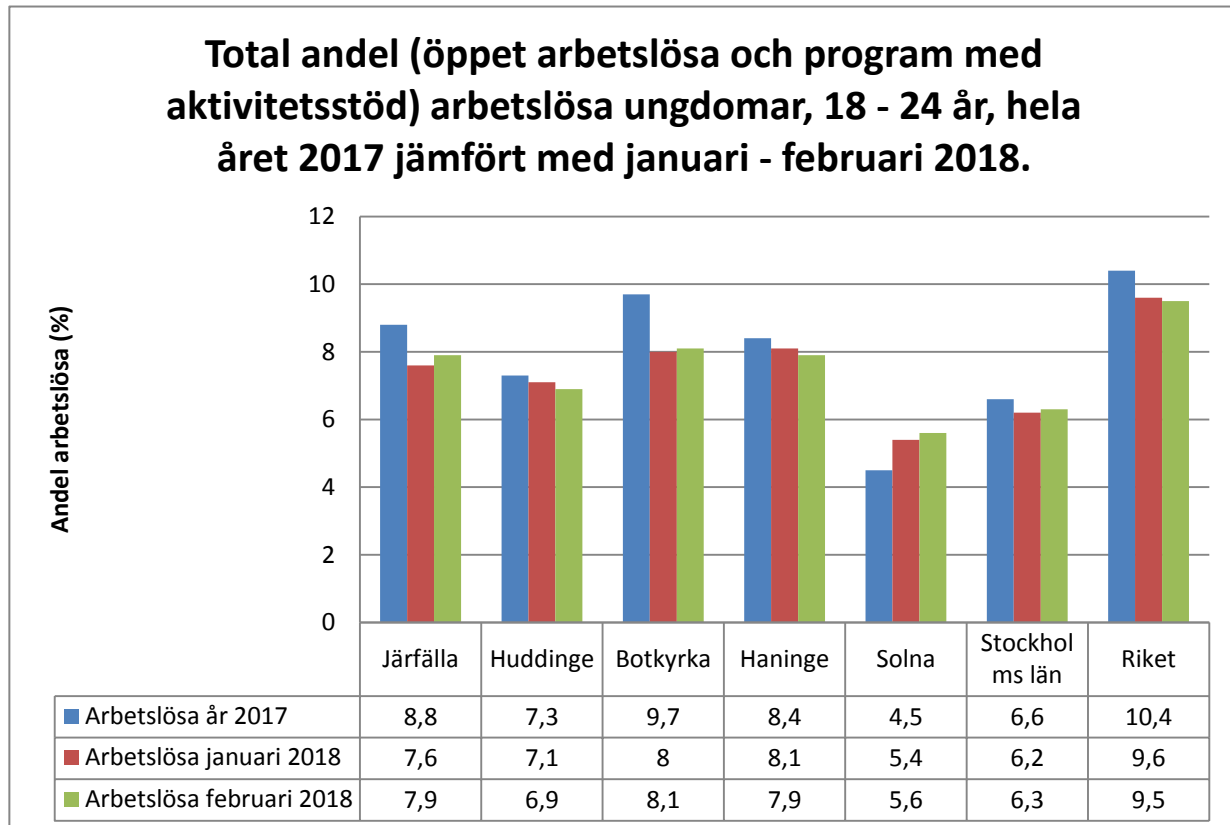
Tabell 5

Kommun:	Medelinkomst i tkr år 2016	Den totala arbetslösheten, alla åldrar år 2017	Antal utrikesfödda år 2017	Medelålder år 2017	Folkmängd år 2016
Botkyrka	269	6,3	38 130	37,5	91 925
Haninge	300,3	6,3	23 203	38,2	88 037
Huddinge	321,6	6,3	32 190	37,3	110 003
Järfälla	321,6	6,3	22 215	39,2	76 453
Solna	346,6	6,3	23 597	39,2	79 707

(Källa: Statistiska centralbyrån, SCB)

I tabell 6 åskådliggörs förändringar av den totala ungdomsarbetslösheten i januari och februari 2018 jämfört med den totala ungdomsarbetslösheten år 2017. Tabellen visar att Järfälla kommun under årets första månader har minskat ungdomsarbetslösheten med 0,9 procent, från 8,8 procent till 7,9 procent – den största positiva förändringen bland alla jämförelsekommuner undantaget Botkyrka kommun. Andelen 7,9 procent motsvarar 306 personer.

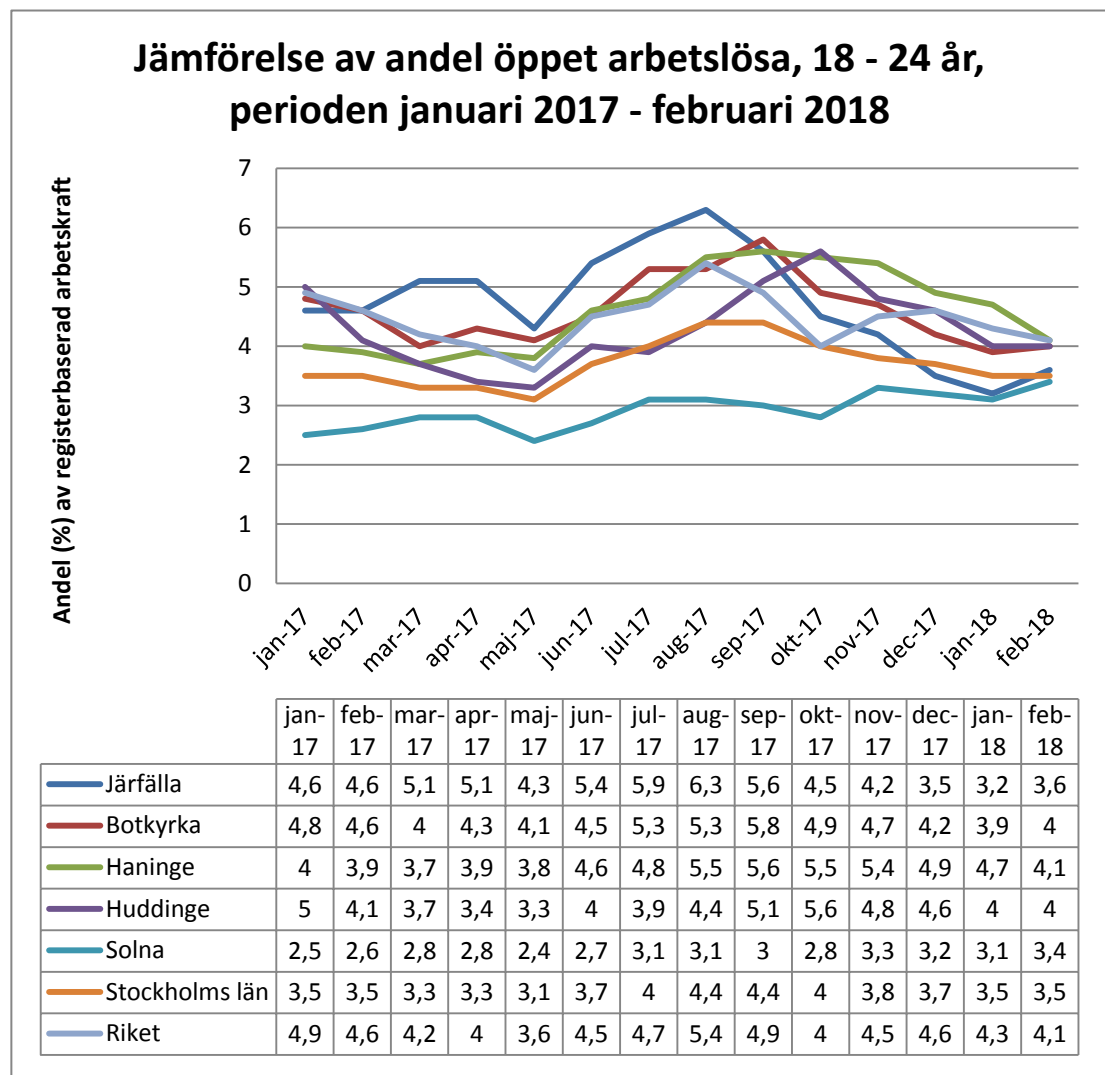
Tabell 6

(Källa: Arbetsförmedlingens statistik)

Den öppna arbetslösheten är i allmänhet högst under sommarmånaderna för att sedan minska under hösten. Skillnaden i volym beror på att många ungdomar skriver in sig på Arbetsförmedlingen i maj – augusti i samband med att de avslutat sina gymnasie- eller universitetsstudier. Under både 2016 och 2017 registrerades 213 Järfälla-ungdomar som arbetssökande under sommarperioden. En del av dem hade kända planer redan i samband med inskrivning och det typiska är att de sökt universitet till hösten men ännu inte fått antagningsbesked. Andra arbetssökande ungdomar hade inga planer på att studera ytterligare utan sökte helt enkelt jobb. Det tar Arbetsförmedlingen flera månader att avregistrera de som inte är aktuella som arbetssökande efter sommarmånaderna, en realitet i hela Arbetsförmedlingens organisation.

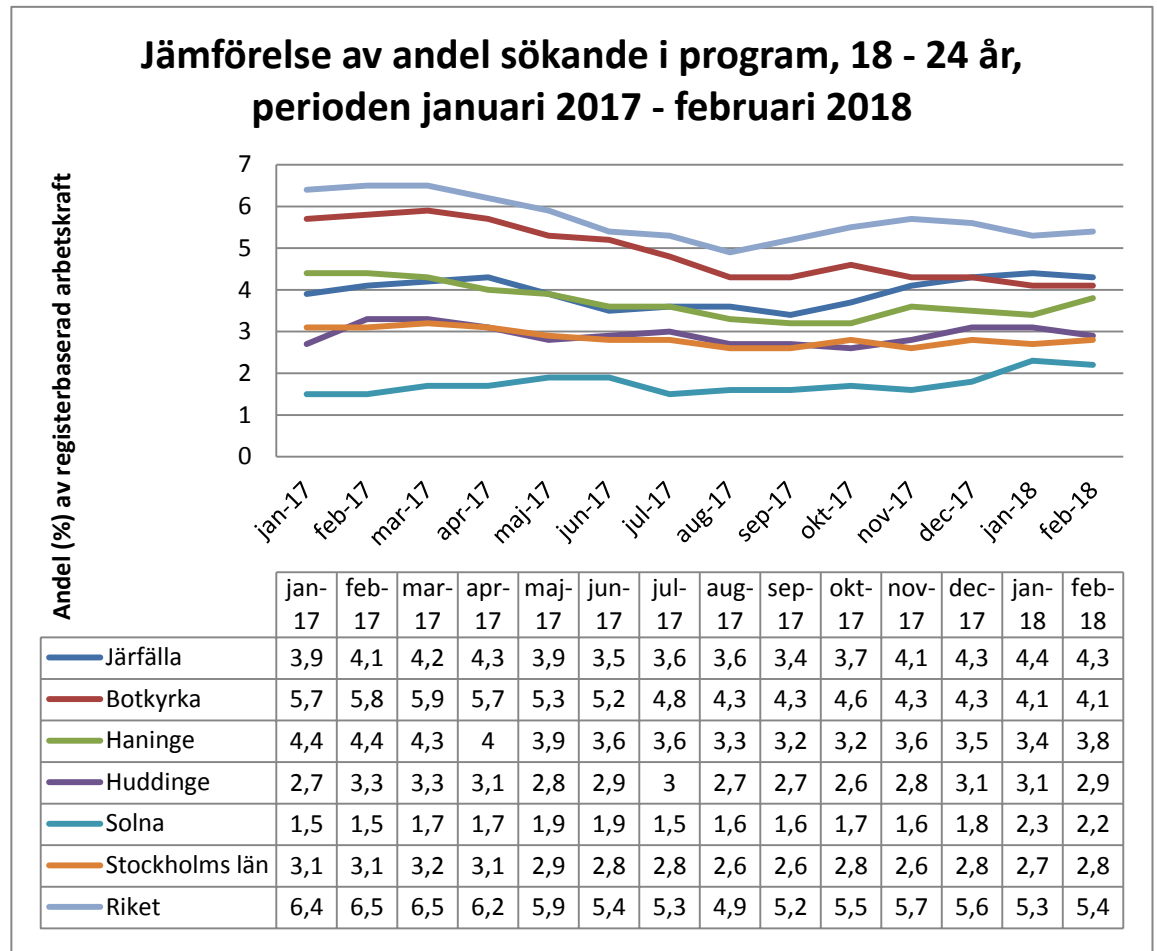
Från september 2017 har Järfälla succesivt minskat andelen öppet arbetslösa, se tabell 7. Nivån för de första månaderna 2018 är lägre än motsvarande period 2017 och endast Solna har lägre andel öppet arbetslösa, se tabell 7. (Andelen 4,6 procent i januari 2017 motsvarar 173 personer och andelen 3,6 procent i februari 2018 motsvarar 139 personer).

Tabell 7

(Källa: Arbetsförmedlingens statistik)

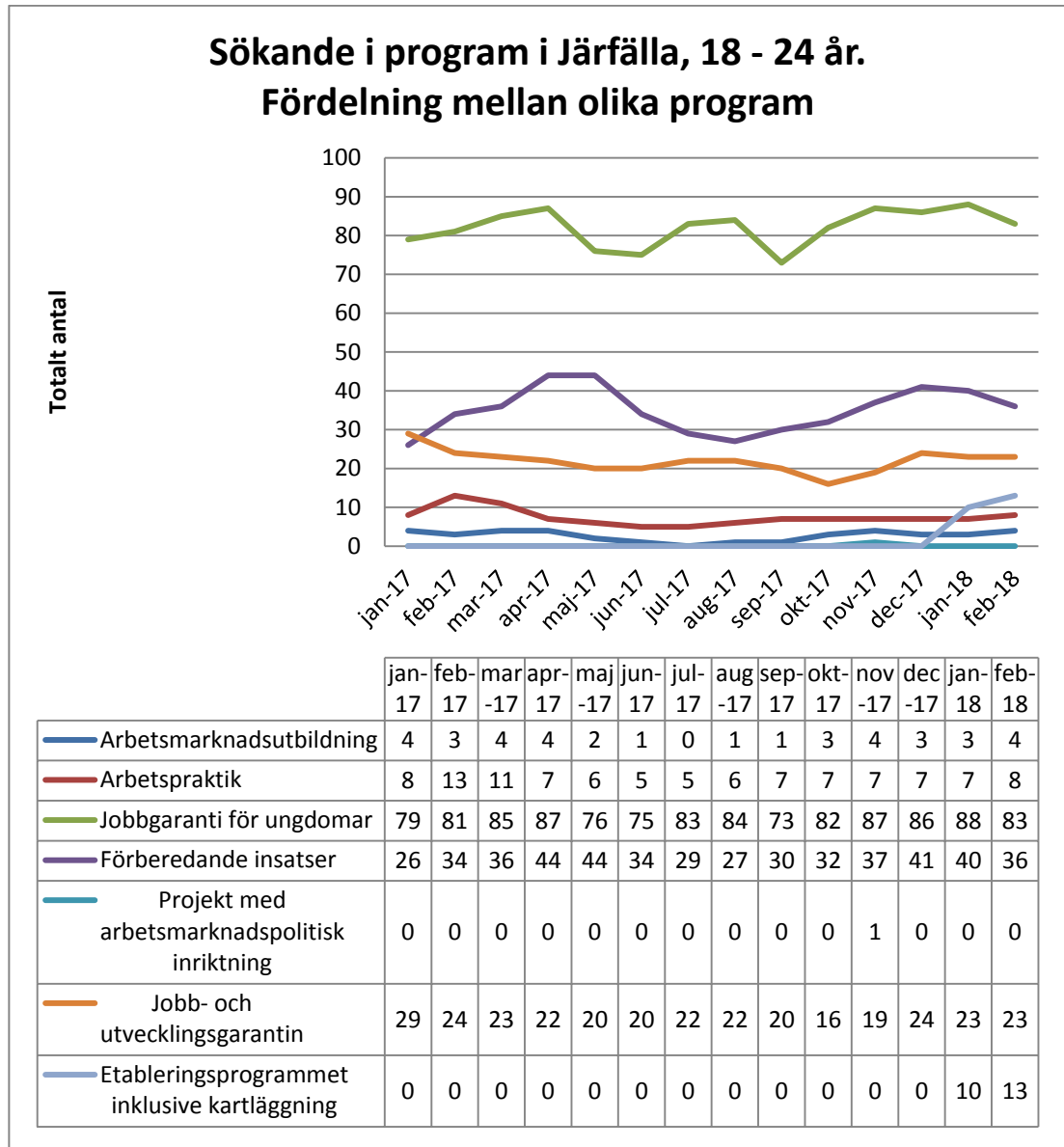
Andel sökande i program har ökat med 0,4 procent i Järfälla kommun under mätperioden januari 2017 till februari 2018, se tabell 8. (Andelen 3,9 procent i januari 2017 motsvarar 146 personer och andelen 4,3 procent i februari 2018 motsvarar 167 personer).

Tabell 8

(Källa: Arbetsförmedlingens statistik)

De Järfällaungdomar i åldersgruppen 18 – 24 år som förekommer som *sökande i program*⁵ i tabell 8 avser ungdomar som omfattas antingen av Arbetsmarknadsutbildning, Arbetspraktik, Jobbgaranti för ungdomar, Förberedande insatser, Projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning, Jobb- och utvecklingsgaranti eller Etableringsprogram inklusive förberedande kartläggning inför etableringsprogram. Fördelning inom respektive aktivitet, se tabell 9:

Tabell 9

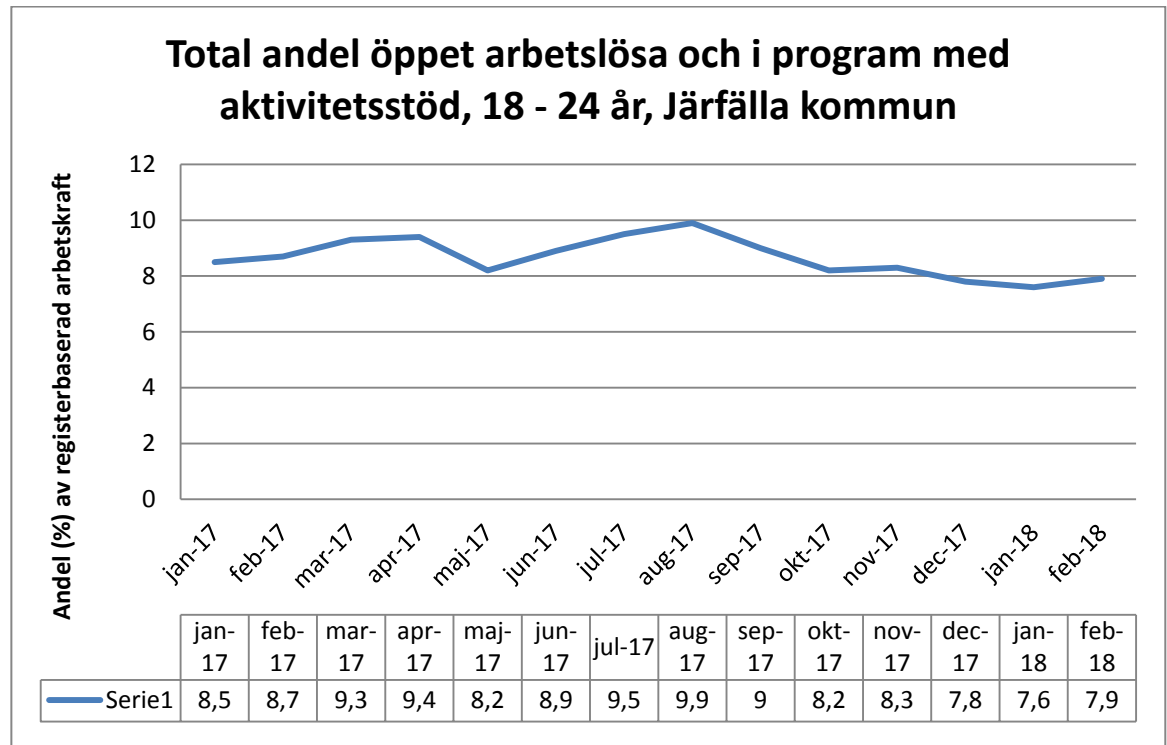
(Källa: Arbetsförmedlingens statistik)

⁵ Utförare av Arbetspraktik och Etableringsprogrammet: Järfällas kompetenscentrum, Arbetsmarknadsenheten

Tabelldefinitioner till tabell 9:

- **Arbetsmarknadsutbildning** Yrkesinriktad utbildning som ges i form av kurser som Arbetsförmedlingen upphandlar av olika utbildningsanordnare där syftet är att stärka den enskildes möjligheter att få eller behålla ett arbete.
- **Arbetspraktik** Yrkesutövning under handledning som utförs på en arbetsplats med ändamål på yrkesorientering, yrkespraktik eller arbetslivserfarenhet. Praktiken får pågå i högst sex månader och får anvisas från den dag personen fyller 20 år. Unga funktionshindrade och den som uppstår inkomstrelaterad ersättning från arbetslöshetskassa kan få arbetspraktik innan de fyllt 20 år.
- **Jobbgaranti för ungdomar** Aktivitet för ungdomar som fyllt 16 men inte 25 år och under en period om tre sammanhängande månader varit arbetslös och anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen. Aktiviteterna i Jobbgaranti för ungdomar får genomföras i Arbetsförmedlingens regi eller upphandlas. Den som anvisas till Jobbgaranti för ungdomar har ersättning i form av aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning från Försäkringskassan.
- **Förberedande insatser** är:
 - *aktiviteter inom vägledning och platsförmedling* i syfte att underlätta den arbetssökandes val av arbete. Används särskilt för den som behöver förbereda sig för ett annat arbetsmarknadspolitiskt program eller arbete.
 - *arbetslivsinriktad rehabilitering* som vanligen avser en funktionsbedömning eller arbetsprövning i syfte att bedöma arbetsförmåga och komma fram till en hållbar inriktning i yrkes-/arbetslivet.
 - *Förberedande utbildning* i syfte att vara vägledande, rehabiliterande eller orienterande och används särskilt för den som behöver förbereda sig för ett annat arbetsmarknadspolitiskt program eller arbete.
- **Projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning** Avser insatser som sker i samverkan mellan Arbetsförmedlingen och andra aktörer på arbetsmarknaden. Syftar till att stärka den enskildes möjligheter att få eller behålla ett arbete.
- **Jobb- och utvecklingsgaranti** Individuellt utformad åtgärd i anslutning till att den sökande blir utförsäkrad.
- **Etableringsprogrammet** Syftar till att underlätta och påskynda nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. Kartläggningen innefattar utbildningsbakgrund, arbetslivserfarenhet och kompetens, förmåga och förutsättningar att delta i etableringsprogrammet.

Andelen öppet arbetslösa och i program med aktivitetsstöd som redovisas åtskilda i tabell 7 och 8, visar sammantaget en försiktigt positiv prognos för Järfälla under mätperioden januari 2017 – februari 2018. Nivån är lägre i januari och februari 2018 jämfört med motsvarande månader 2017, se tabell 10. (Andelen 8,5 procent i januari 2017 motsvarar 319 personer och andelen 7,9 % i februari 2018 motsvarar 306 personer).

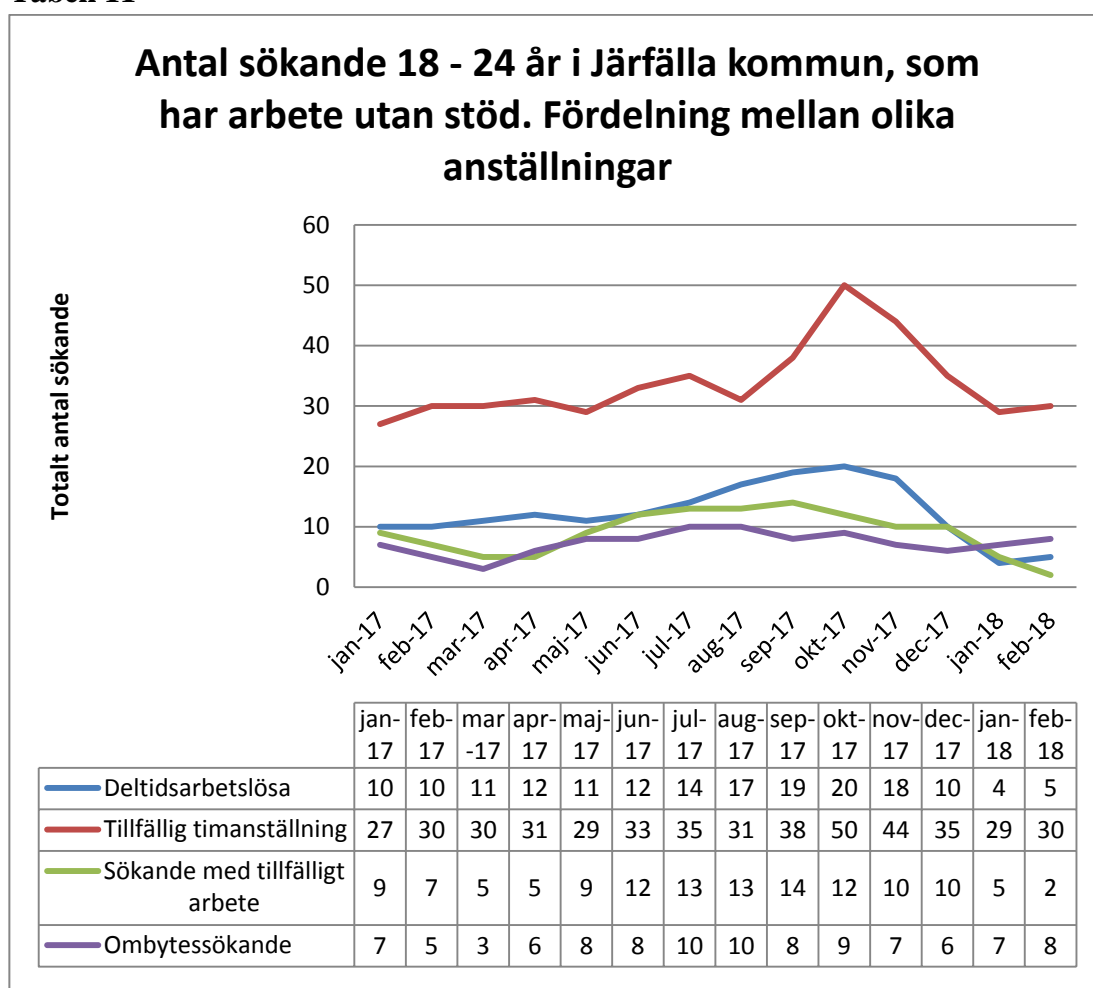
Tabell 10

(Källa: Arbetsförmedlingens statistik)

I Arbetsförmedlingens statistik över arbetssökande finns, förutom de tidigare redovisade grupperna öppet arbetslösa och sökande i program, grupper för *sökande som har arbete utan stöd*, *sökande som har arbete med stöd*, *övriga inskrivna vid arbetsförmedlingen*, *nystartjobb*, *yrkesintroduktion och utbildningskontrakt*. Totalt motsvarar dessa grupper en volym av cirka 200 personer utöver de ungdomar som är registrerade som öppet arbetslösa och i program med aktivitetsstöd.

Sökande som har *arbete utan stöd* innefattar ungdomar som antingen är deltidsarbetslösa, har tillfällig timanställning, tillfälligt arbete eller är ombytessökande. I februari 2018 förekommer här totalt 45 ungdomar i åldersgruppen 18 – 24 år, se tabell 11.

Tabell 11

(Källa: Arbetsförmedlingens statistik)

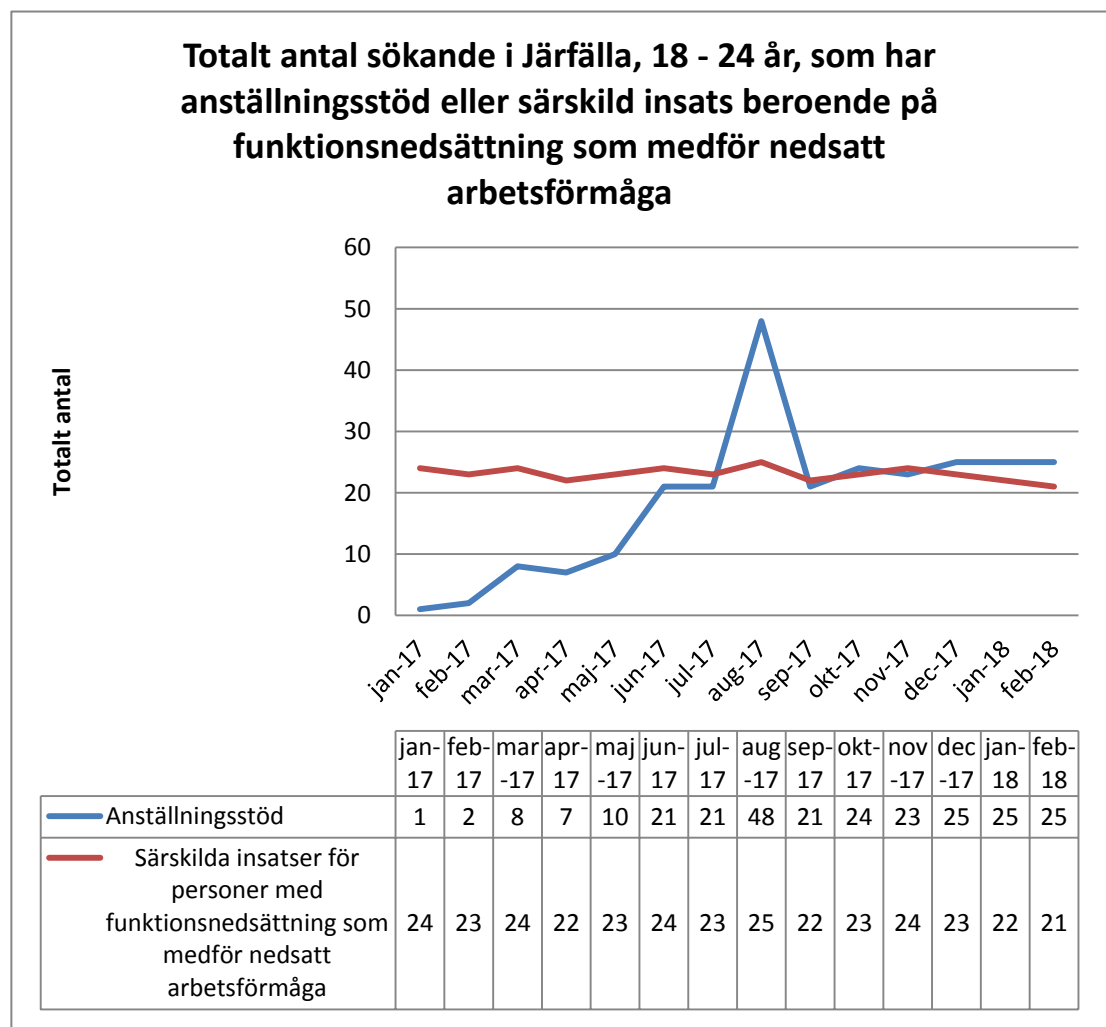
Tabelldefinitioner till tabell 11:

- **Deltidsarbetslösa** Personer med en fast eller tidsbegränsad anställning som har en kortare tjänstgöringstid än de skulle vilja ha.
- **Tillfällig timanställning** Ett arbete på minst åtta timmar i veckan i genomsnitt och månad, där arbetet är av tillfällig karaktär (exempelvis springvikarier, behovsanställda).
- **Sökande med tillfälligt arbete** Arbete i önskad omfattning där arbetet har mindre än tre månaders varaktighet. Hit hör även personer som blivit uppsagda till följd av varsel, oavsett uppsägningsperiodens längd.
- **Ombytessökande** Arbetssökande med fast arbete och i önskad omfattning, som vill byta till ett annat arbete. Nuvarande anställnings varaktighet ska vara i mer än tre månader. Innefattar även arbetssökande med anställning vid Samhall som vill byta till ett annat arbete.

I Arbetsförmedlingens statistik över arbetssökande finns även en grupp arbetssökande som har *anställning med stöd*.⁶ Anställningsstöd innebär någon form av stöd för 1) personer som har svårigheter att få ett reguljärt arbete i form av skattekreditering till arbetsgivaren under en begränsad tid, eller 2) särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

I februari 2018 förekommer totalt 46 ungdomar i åldersgruppen 18 – 24 år med någon form av anställningsstöd varav 21 av dem omfattas av särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Anställningsstöd för personer som har svårigheter att få ett reguljärt arbete och som innebär skattekreditering till arbetsgivaren har ökat under mätperioden och uppgår i februari 2018 till 25 personer, se tabell 12.

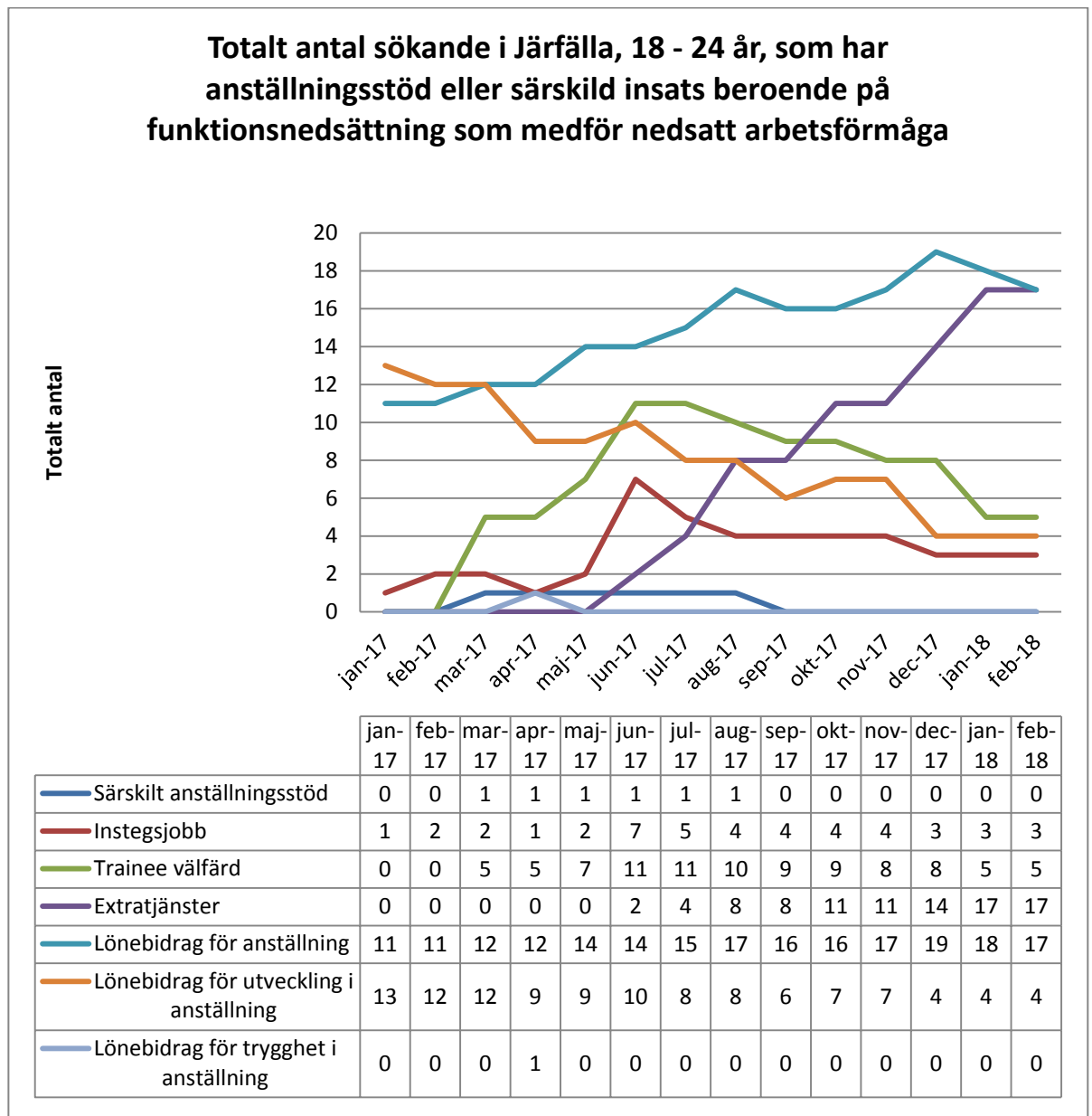
Tabell 12

(Källa: Arbetsförmedlingens statistik)

⁶ Utförare av Trainee välfärd, Extratjänster samt Lönebidrag för anställning: Järfällas kompetenscentrum, Arbetsmarknadsenheten

Vilka typer av anställningsstöd respektive särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga som förekommer, se tabell 13:

Tabell 13

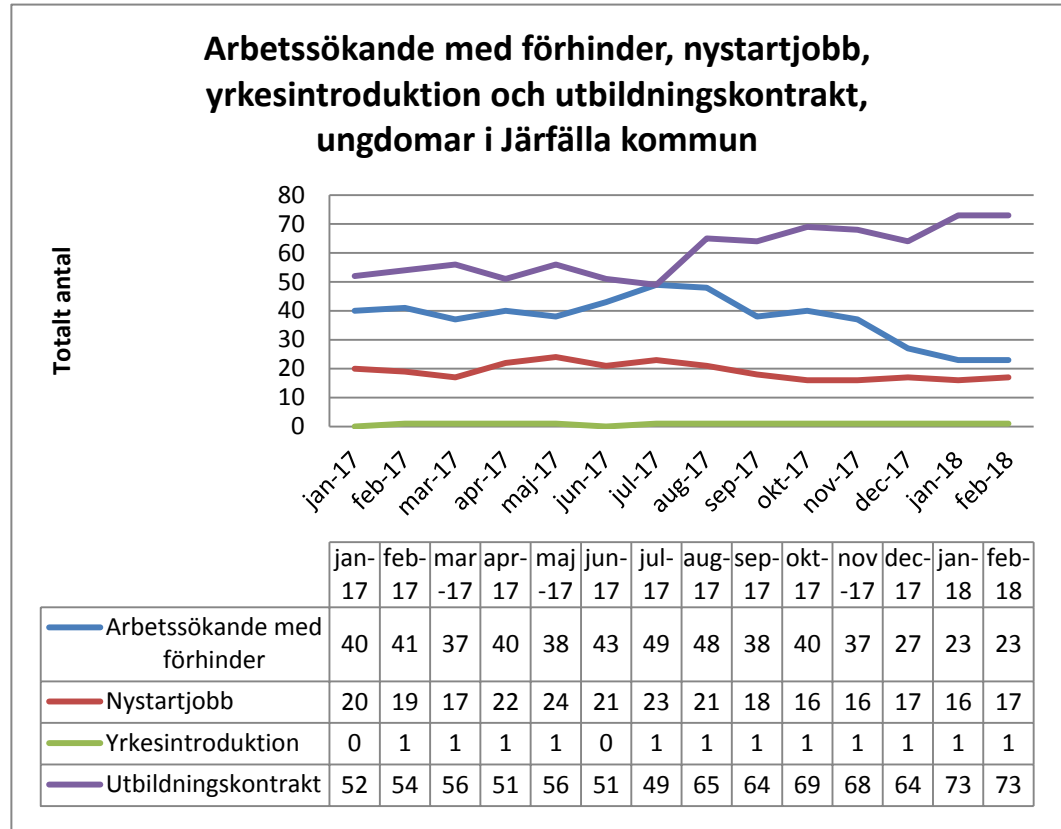
(Källa: Arbetsförmedlingens statistik)

Tabelldefinitioner till tabellerna 12 och 13:

- **Särskilt anställningsstöd** lämnas vid anställning av personer som fyllt 20 år under högst 12 månader och där personen har avslutat minst fas 1 inom Jobb- och utvecklingsgarantin.

- **Instegsjobb** avser anställning med särskilt anställningsstöd som kombineras med studier inom ramen för svenskundervisning för invandrare (SFI). Målgruppen är nyanlända invandrare som beviljats uppehållstillstånd under de senaste 18 månaderna och som är arbetslösa och anmälda hos Arbetsförmedlingen. Anställningen kan vara del- eller heltid.
- **Trainee välfärd** avser särskilt anställningsstöd i form av traineejobb där arbetssökande kombinerar yrkesutbildning med ett arbete på deltid för att få formell kompetens inom de yrken där det finns efterfrågan på arbetskraft. Insatsen riktar sig till yrken inom den offentliga sektorn och bristyrken inom privat sektor. Målgruppen ska vara arbetssökande, vara arbetslös, anmäld hos Arbetsförmedlingen, vara ungdom, nyanländ eller långtidsarbetslös. Traineejobb inom välfärden kan ges inom sektorerna hälso- och sjukvård, utbildningsverksamhet, äldreomsorg eller funktionshinderomsorg.
- **Extratjänster** är en form av särskilt anställningsstöd för personer som är arbetssökande, inskrivna hos Arbetsförmedlingen och har deltagit i jobb- och utvecklingsgarantin med ersättning sedan 450 dagar. Syftet är att erbjuda anställning med kollektivavtalsenlig lön. Individerna ska utföra välbehövda uppgifter och förstärka de verksamheter som de får arbete inom.
- **Lönebidrag för anställning** Ekonomisk kompensation till arbetsgivare vid anställning av personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Den anställde har lön och andra anställningsförmåner som följer kollektivavtal i branschen under tiden i lönebidrag. Lönebidrag omförhandlas varje år och kan lämnas i högst fyra år. Anställningen kan vara inom den privata eller offentliga sektorn.
- **Lönebidrag för utveckling i anställning** Anställning i form av arbete i kombination med andra insatser som möjliggör utveckling av arbetsförmågan, där målgruppen är personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och som står långt från arbetsmarknaden. Anställningen varar längst tolv månader.
- **Lönebidrag för trygghet i anställning** Anställning, som ett alternativ till skyddat arbete hos Samhall, där målgruppen är personer som har omfattande funktionsnedsättning, stora begränsningar i arbetsförmåga och därmed stora svårigheter att få anställning med annat stöd eller annan insats. Trygghetsanställning kan komma till stånd hos alla kategorier av arbetsgivare, utom Samhall.

Övriga inskrivna vid arbetsförmedlingen, nystartjobb⁷, yrkesintroduktion och utbildningskontrakt är riktade till olika specifika målgrupper. Arbets sökande med förhinder har minskat under det senaste året medan utbildningskontrakt ökat, se tabell 14.

Tabell 14

(Källa: Arbetsförmedlingens statistik)

Tabelldefinition tabell 14:

- **Arbets sökande med förhinder** avser arbets sökande som är förhindrad att aktivt söka arbete och/eller omgående tillträda på arbetsmarknaden förekommande arbete.
- **Nystartjobb** är anställning, för personer som stått utanför arbetslivet länge samt för nyanlända invandrare, där privata och offentliga arbetsgivare som bedriver affärsverksamhet får ekonomisk ersättning motsvarande arbetsgivaravgiften. Antalet ungdomar som omfattas av nystartjobb.
- **Yrkesintroduktionsanställningar** ska underlätta för arbets sökande, som har formell utbildning men saknar yrkeserfarenhet, att komma in på arbetsmarknaden. Anställningen ger möjlighet att lära sig ett yrke och få hjälp av en handledare samtidigt som man har ett jobb med lön som motsvarar minst 75 procent av lönen i kollektivavtalet, beroende på hur stor del av arbetstiden som är handledning eller utbildning. För att tillhöra målgruppen för stöd för

⁷ Utförare: Järfällas kompetenscentrum, Arbetsmarknadsenheten

yrkesintroduktionsanställning ska den arbetssökande vara ungdom 15-24 år, nyanländ eller långtidsarbetslös.

- **Utbildningskontrakt** syftar till att ungdomar mellan 20 och 24 år utan fullständig gymnasieutbildning ska påbörja eller återgå till studier med målsättning att få en gymnasieexamen eller motsvarande kunskaper. Utbildningskontraktet är en överenskommelse om att en arbetslös ungdom ska studera inom kommunal vuxenutbildning eller folkhögskola med målsättning att fullfölja en gymnasieutbildning. Utbildningskontraktet ingås av tre parter: den lokala Arbetsförmedlingen, kommunen och berörd ungdom.

4.1.1. *Utbildningsrelaterade faktorer*

Det finns omfattande kunskap om riskfaktorer för att hamna utanför arbete. Flera av dessa relaterar till skolan. Utbildning eller brist på utbildning,⁸ saknad behörighet till nationella program, skolfrånvaro och att inte slutföra en gymnasieutbildning är några av dessa.⁹ Det finns därför anledning att undersöka om orsaker till ungdomsarbetslösheten i Järfälla kan härledas till skolrelaterade faktorer. I samtliga tabeller som följer avser de redovisade uppgifterna från grund- och gymnasieskolan samtliga huvudmän inom respektive kommun.

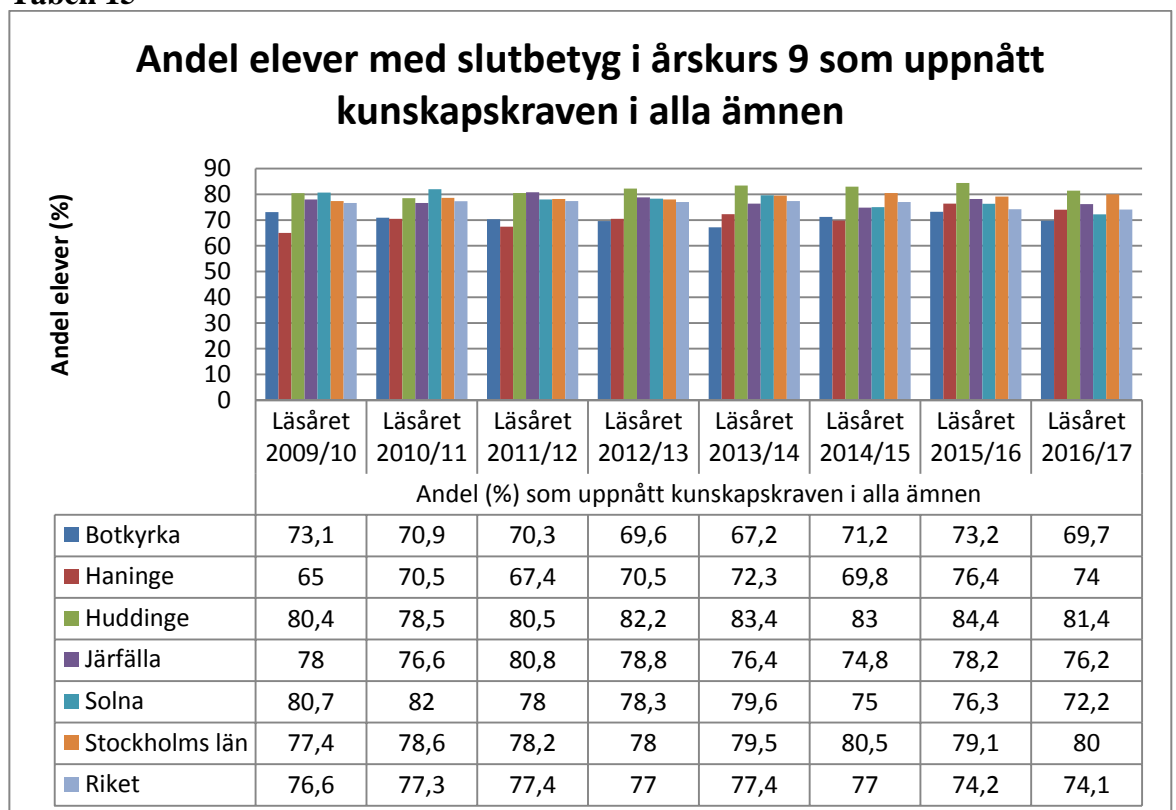
De ungdomar som återfinns i statistiken över nuvarande ungdomsarbetslöshet avslutade sina grundskolestudier främst under perioden 2009/10 – 2012/13. Ungdomar som avbrutit eller inte påbörjat sina gymnasiestudier under perioden 2014/15 – 2016/17 återfinns inom det kommunala aktivitetsansvaret, KAA, och förekommer därför i regel inte som arbetssökande på Arbetsförmedlingen. Det uppsökande arbetet av ungdomar som omfattas av KAA sker löpande under året och syftar i första hand till att erbjuda möjlighet till studier. I februari 2018 fanns 609 ungdomar registrerade i UEBD. Av dessa återfinns 352 i introduktionsprogram, 104 under pågående åtgärd och ytterligare 153, som i april minskat till 124, som Ung Vägledning arbetar för att få kontakt med för åtgärder. Ett växande problem är att nå ungdomarna eftersom bostadsadresserna inte alltid stämmer.

⁸ Regeringskansliet, Utbildningsdepartementet, åtgärder för perioden 2015-2018, *Vägar framåt – strategi för unga som varken arbetar eller studerar*

⁹ SOU 2017:9 *Det handlar om oss – unga som varken arbetar eller studerar*

Den totala andelen Järfällaelever i årskurs nio som uppnått kunskapskraven i alla ämnen i förhållande till jämförelsekommunerna skiljer sig inte nämnvärt under de senaste åtta åren och Järfällas resultat är näst högst bland jämförelsekommunerna, lägre än Stockholms län och högre än riket, se tabell 15. Det är troligt att de ungdomar som löper störst risk att hamna i ungdomsarbetslöshet återfinns bland den andel som inte uppnått kunskapskraven i alla ämnen i årskurs 9 men det är inte möjligt att se ett tydligt mönster beträffande andelen elever med slutbetyg i förhållande till andelen ungdomsarbetslösa.

De elever i tabell 15 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen vid slutbetyg i årskurs 9 motsvarar för läsåret 2009/10 673 elever av totalt 863, 2010/11 617 elever av 806, 2011/12 606 elever av 750, 2012/13 546 elever av 693, 2013/14 542 elever av 709, 2014/15 543 elever av 726, 2015/16 599 elever av 822 och läsåret 2016/17 690 elever av 905. Det förekommer även skillnader i andelen elever som uppnått kunskapskraven beroende på skola i respektive kommun.

Tabell 15

(Källa: SIRIS, Skolverket)

Hur väl eleven lyckats med sina grundskolestudier påverkar gymnasievalet. Förutom att uppnå kunskapskraven i alla ämnen är det av betydelse att betygen är höga. Elevernas meritvärden av slutbetyget i årskurs 9 är många gånger avgörande för elevens möjlighet att antas till, och för val av, gymnasieskola. Järfälla kommuns elever har relativt låga meritvärden och undantaget år 2011 och 2012 har endast Botkyrka och Haninge lägre meritvärden, det vill säga samma kommuner som har den högsta ungdomsarbetslösheten, se tabell 16:

Tabell 16

Kommun/län	Betyg årskurs 9, genomsnittligt meritvärde (de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg), samtliga elever						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Järfälla	211,1	209	210,8	218,9	211,8	210,7	215
Huddinge	211	211,3	209,5	212,7	216,9	221	222,5
Botkyrka	199,2	201,5	200,9	194,8	197,1	200,2	208,8
Haninge	199,7	194,6	201,5	200,7	201,6	203,5	208,5
Solna	221,1	220,2	218,6	214,9	212,7	225,2	229,8
Stockholms län	217,5	215	217,5	217,2	217,2	221,5	225,4
Riket	209,6	208,8	210,5	211,4	213,1	214,8	217,1

(Källa: Skolverkets databas Jämförelsetal)

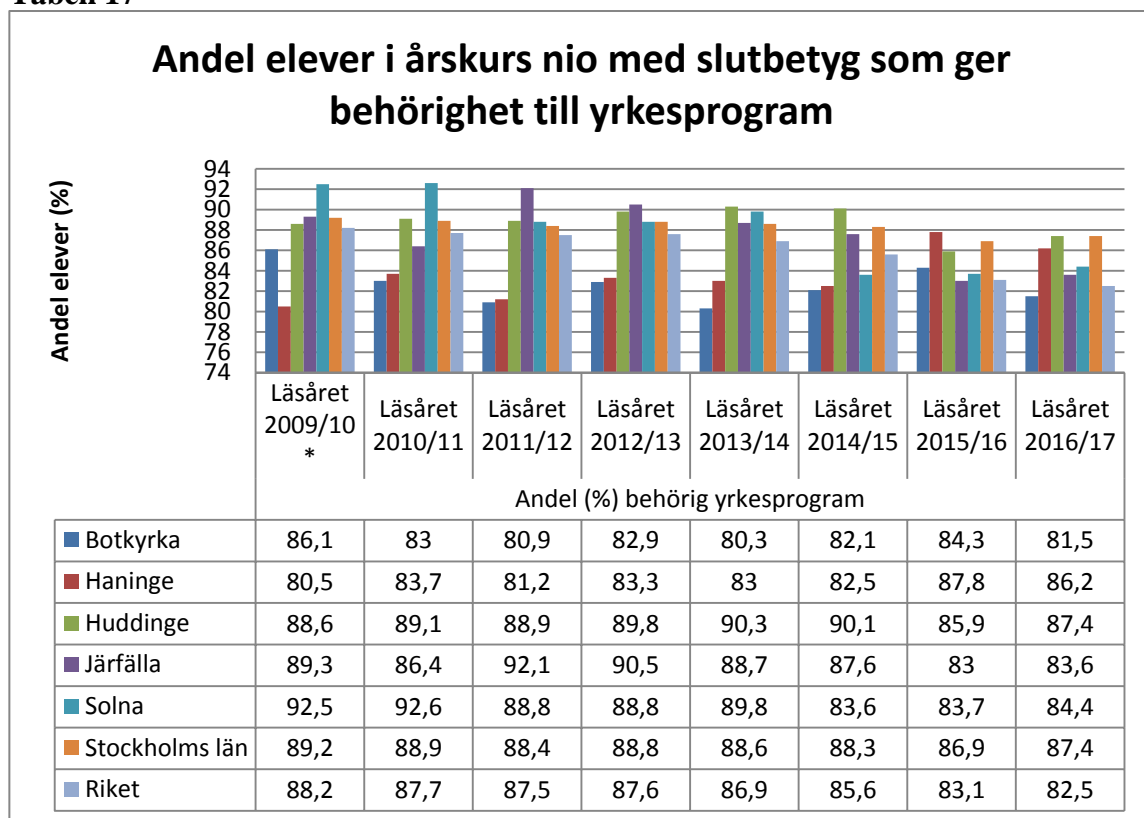
Tabelldefinition till tabell 16:

- Meritvärdet utgörs av summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg (F=0, E=10, D=12,5, C=15, B=17,5 och A=20). Det möjliga maxvärdet är 320 poäng. Det genomsnittliga meritvärdet beräknas för de elever som fått betyg i minst ett ämne. Elevernas sammanlagda poäng divideras med antal elever som fått betyg i minst ett ämne.

För att en elev ska vara behörig att söka yrkesprogram inom gymnasieskolan krävs, från 2011 då den nya gymnasiereformen trädde i kraft, att eleven uppnått kunskapskraven i ämnena svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik samt i ytterligare fem ämnen, totalt åtta ämnen. Behörighetsregler för att söka till ett studieförberedande program kräver uppnådda kunskapskrav i ämnena svenska/svenska som andraspråk, engelska, matematik och ytterligare nio ämnen som varierar beroende på program. För de elever som sökte till gymnasieutbildningar före 2011 var behörighetskraven för yrkesprogram godkänt betyg i svenska, engelska och matematik. Sökande som saknade godkänt betyg i engelska men uppfyllt övriga behörighetskrav bedömdes ändå som behörig. Motsvarande krav samt betyg i ytterligare nio ämnen krävdes för högskoleförberedande program.

Läsåret 2009/10 hade Järfälla högre andel elever med slutbetyg som gav behörighet till yrkesprogram än tre av de fyra jämförelsekommunerna, Stockholms län och riket. Under de två senaste åren, läsåren 2015/16 och 2016/17, har en låg andel av Järfällas ungdomar uppnått behörighet till yrkesprogram. Det är också oroväckande att yr-

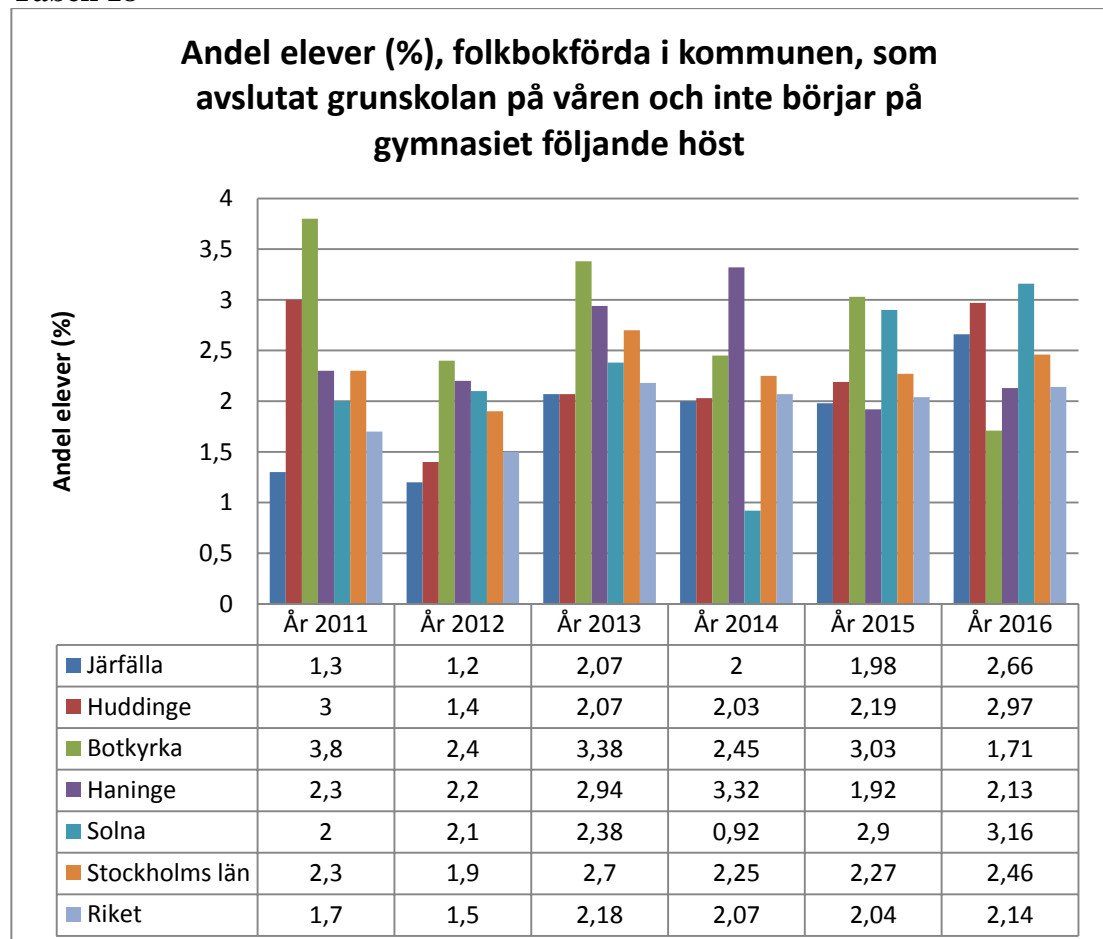
kesprogrammen tappat i popularitet och att en relativt liten andel elever söker till dessa, även om trenden svängt något för vissa utbildningar.¹⁰ Tabell 17 påvisar dock inte att det går att härleda nuvarande ungdomsarbetslöshetsvolym, till grundskolans slutbetyg som ger behörighet till yrkesprogram, som enskild faktor i jämförelse med de andra kommunerna och Stockholms län.

Tabell 17

(Källa: SIRIS, Skolverket. *Andra behörighetsregler)

¹⁰ Skolverket Dnr 2016:01706 Redovisning av regeringsuppdrag om uppföljning av gymnasieskolan 2017

År 2011 började Skolverket samla in kommunuppgifter om hur många elever som avslutat grundskolan på våren och inte började på gymnasiet följande höst. I Järfälla kommun har andelen elever som inte börjar på gymnasiet direkt efter grundskolan mer än dubblats under perioden 2011 – 2016, från 1,3 procent till 2,66 procent vilket motsvarar 11 respektive 21 elever, se tabell 18. Ökningen som skedde 2016 kan i någon mån härledas till att Järfällas egen gymnasieskola inte organiserade för det Individuella programmet Individuellt alternativ förrän efter mätillfället i oktober. Bakgrunden är att tidigare år togs eleverna emot på de skolor som de önskade, men under höstterminen 2016 visade det sig dessa skolor inte längre tog emot de fem – sex berörda eleverna. Bortsett från dessa elever har andelen elever ändå ökat över tid. Ung vägledning som bland annat arbetar med det kommunala aktivitetsansvaret, KAA, beskriver en växande problematik bland unga med exempelvis trasiga skolbakgrunder, utredda och ibland outhärliga funktionsvariationer och psykisk ohälsa.

Tabell 18

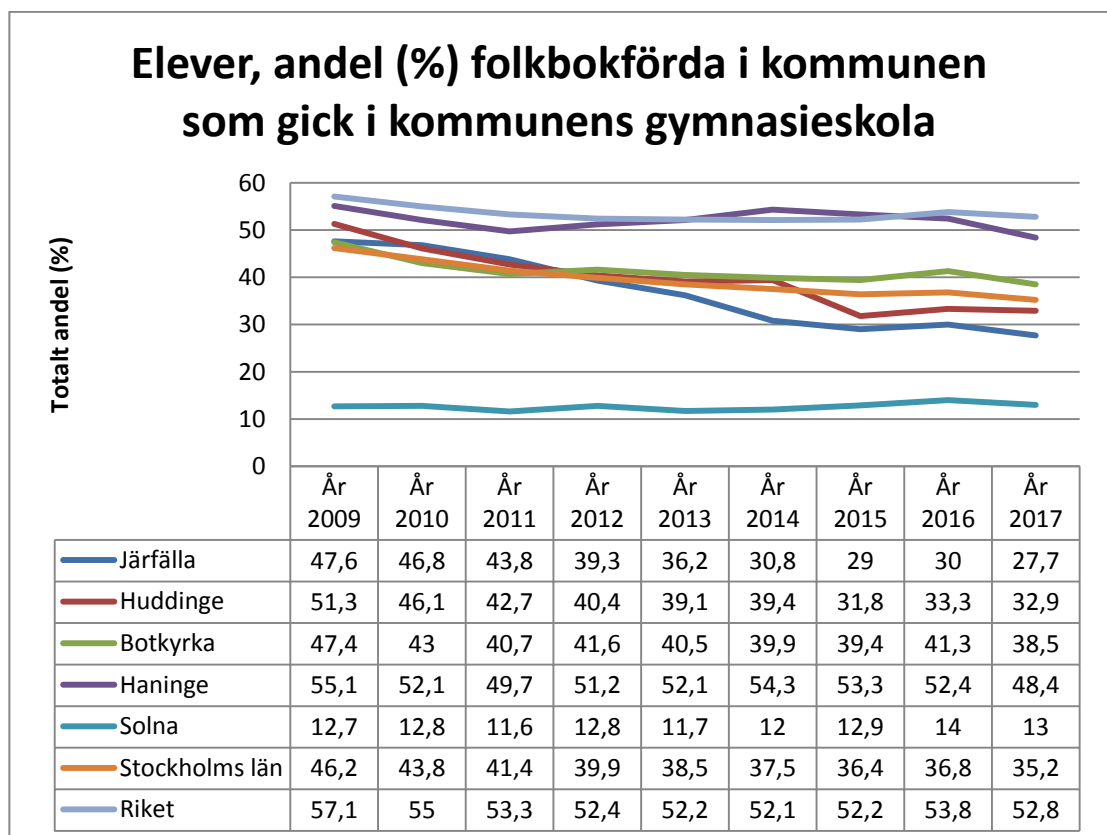
(Källa: Skolverkets databas Jämförelsetal. Mätdatum 15 oktober)

Det kommunala aktivitetsansvaret, KAA, ombesörjer att elever som inte är behöriga till gymnasiet erbjuds möjlighet att läsa in sin gymnasiebehörighet. Som nämnts tidigare i rapporten går det inte att härleda hela den totala ungdomsarbetslöshetsvolymen till andelen obehöriga elever till gymnasieutbildningar, men den är troligen en av flera riskfaktorer. Det är knappast en tillfällighet att samma kommuner som har lägst

andel behöriga till gymnasieutbildningar, Botkyrka, Haninge och Järfälla kommun, också har högst andel öppet arbetslösa och sökande i program med aktivitetsstöd.

En studie om ungdomars gymnasieval¹¹ beskriver gymnasievalet som en kompromiss mellan elevens 1) egna förväntningar och önskningskrav och 2) gymnasieskolans krav och inträdesregler. Betyg och behörighetsbestämmelser påverkar gymnasievalet och sämre betyg ger upphov till kompromisser. Orsaker till att ungdomar söker till gymnasieutbildningar i andra kommuner kan bero på såväl egna förväntningar och önskningskrav som betyg och inträdeskrav. Andra orsaker till att ungdomar söker gymnasieutbildningar i andra kommuner kan bero på begränsningar i det lokala utbudet både avseende skolor, program och inriktningar. Det kan även handla om att vilja byta miljö, träffa nya människor och lära sig bättre svenska. Valet påverkas av om syskon eller kompisar känner till eller har gått på skolan. Närheten och även elevsammansättningen upplevs som viktig, exempelvis om det är många elever med viss bakgrund, bra stämning eller inte. Föräldrar, syskon, kamrater och studie- och yrkesvägledaren i kombination med internet och broschyrer är enligt studien viktigast för ungdomars gymnasieval. Rörligheten över kommungränserna, främst i storstadsregionerna är omfattande. Så även för Järfällas ungdomar och i större omfattning än för rapportens jämförelsekommuner, undantaget Solna, se tabell 19 (antalet elever motsvarar 1 384 år 2009 och 789 år 2017).

Tabell 19

(Källa: Skolverkets databas Jämförelsetal)

¹¹ Skolverkets aktuella analyser 2012 *Ungdomars uppfattning om gymnasievalet*

Oavsett orsaker till Järfällaungdomarnas gymnasieval så är det inte större andel som gör studieavbrott eller studieuppehåll än i jämförelsekommunerna, se tabell 20.

Tabell 20

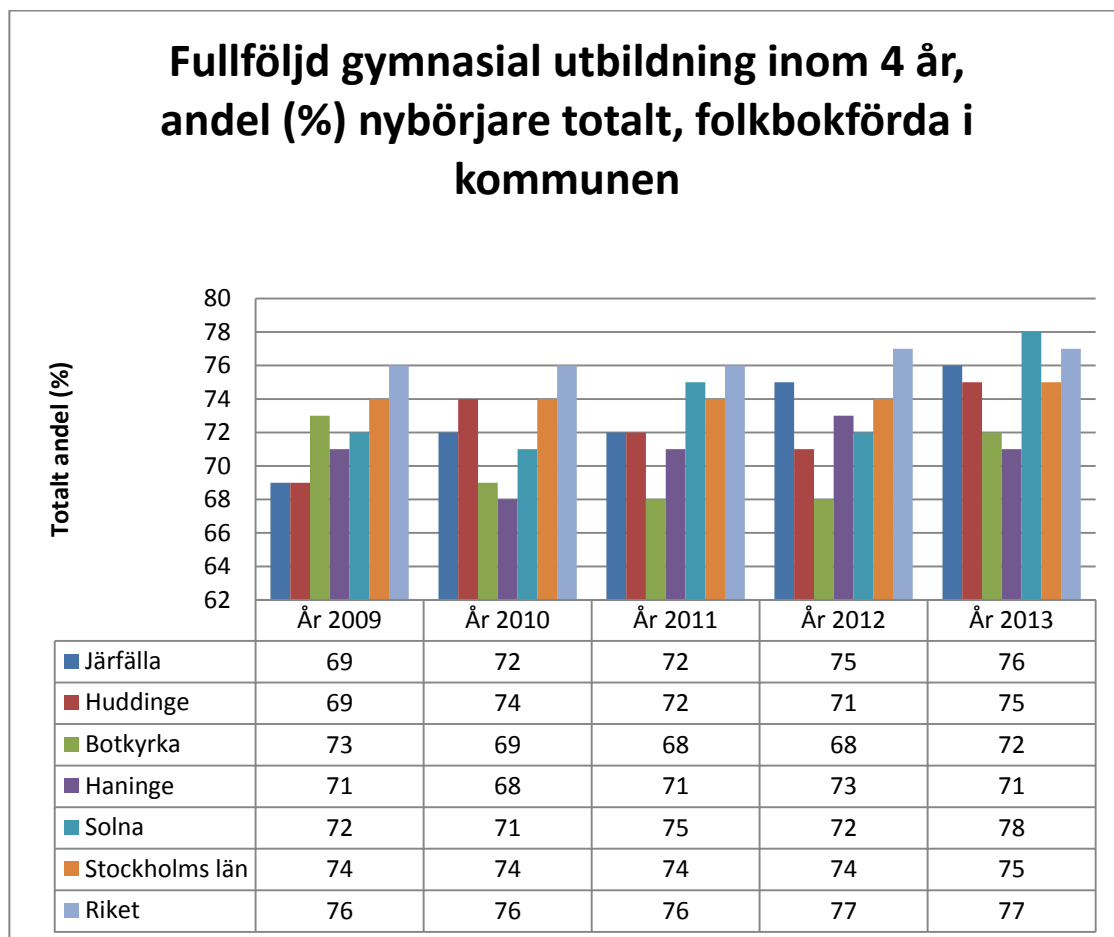
Kommun/Län/ Riket	Avbrott/studieuppehåll föregående år, andel (%) nybörjare folkbokförda i kommunen								
	År 2009	År 2010	År 2011	År 2012	År 2013	År 2014	År 2015	År 2016	År 2017
Järfälla	3	3	3	4	3	4	3	3	3
Huddinge	4	2	3	4	6	3	4	3	3
Botkyrka	5	4	4	5	5	4	3	4	3
Haninge	3	4	3	4	6	3	3	3	3
Solna	4	2	3	3	4	3	4	4	3
Stockholms län		4	4	4	5	4	4	4	4
Riket		3	3	3	3	4	3	3	3

(Källa: Skolverkets databas Jämförelsetal)

Tabelldefinition till tabell 20:

- Andel nybörjare avser gymnasieelever i årskurs ett den 15 oktober föregående år som inte fanns registrerade i gymnasieskolan den 15 oktober nuvarande år.

Hur väl eleven lyckats med sina gymnasiestudier påverkar möjligheterna att söka till högre studier eller komma ut i arbete. Det är väl känt att elever som avbryter sina studier eller går ut gymnasieskolan utan examen löper stor risk att bli arbetslösa och det blir problematiskt både för den enskilda individen och ur en samhällsekonomisk synvinkel. Från att ha befunnit sig som en av de, av jämförelsekommunerna, kommuner med lägst andel elever som fullföljt sin gymnasieutbildning inom fyra år har Järfällas ungdomar under mätperioden 2009 – 2013 ökat andelen med fullföljd gymnasieutbildning mest av alla kommunerna, se tabell 21. Trots ett jämförelsevis förbättrat resultat är det ändå en alltför hög andel ungdomar som inte fullföljer sina gymnasiestudier.

Tabell 21

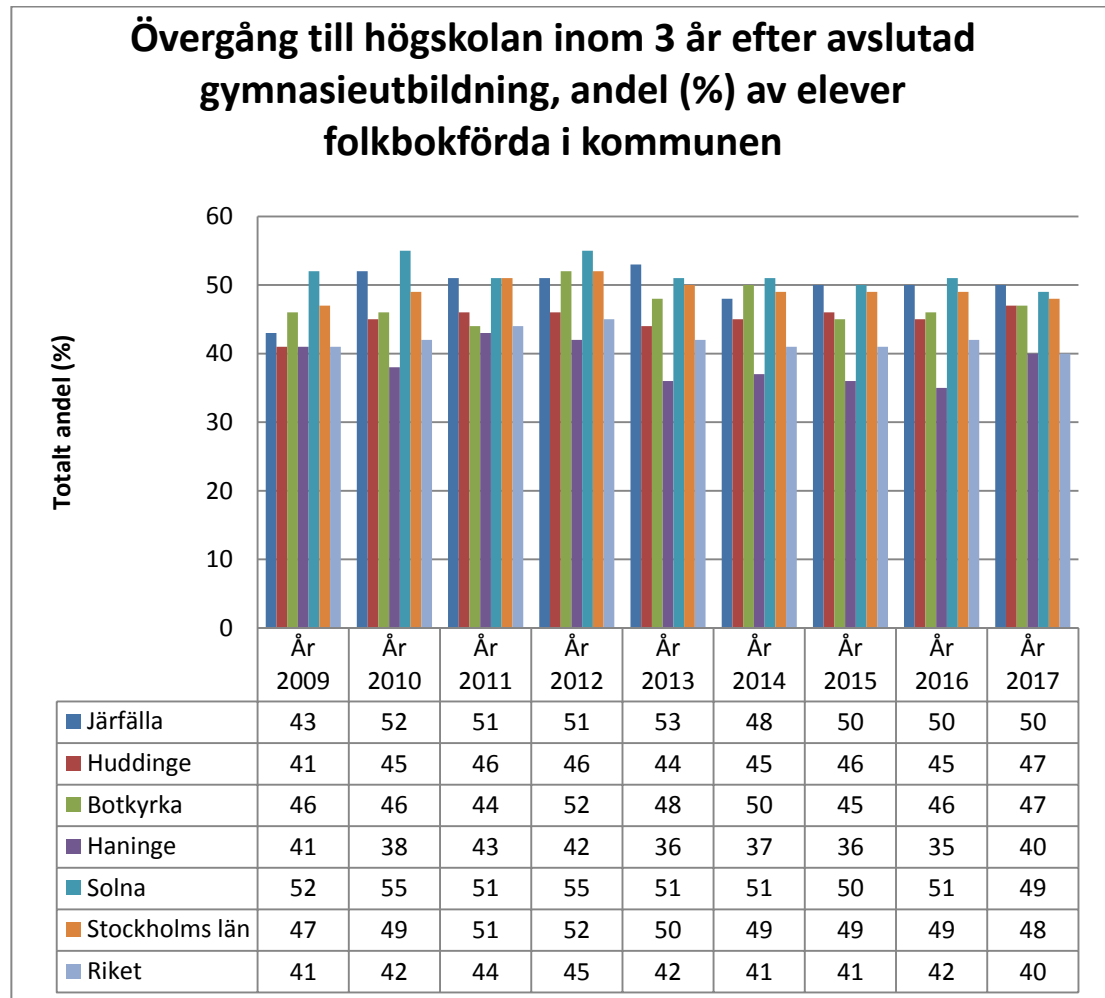
(Källa: Skolverkets databas Jämförelsetal)

Tabelldefinition tabell 21:

- Andelen av i kommunen folkbokförda elever i år 1 i gymnasieskolan det angivna året, som inte fanns i gymnasieskolan den 15 oktober 4 år senare och som fick sitt slut-/avgångsbetyg från linje/program under 4 år eller tidigare.

En stor andel av de Järfällaungdomar som fullföljt sin gymnasieutbildning fortsätter till högre studier inom tre år, se tabell 22:

Tabell 22

(Källa: Skolverkets databas Jämförelsetal)

Det i rapporten hittills redovisade underlaget påvisar inte någon enskilt tydlig koppling mellan ungdomsarbetslösheten och studieresultaten på grundskole- respektive gymnasienivå; Andelen Järfällaelever med slutbetyg i årskurs nio ligger på ungefär samma nivå som Stockholms län under åren 2009 – 2013, andelen elever som inte påbörjar en gymnasieutbildning direkt efter avslutad grundskola är lägre än för någon av jämförelsekommunerna under perioden 2011 – 2013, andelen studieavbrott och/eller studieuppehåll är jämförelsevis låga och andelen som fullföljer sin gymnasieutbildning avviker inte från de andra kommunerna. Andelen behöriga till gymnasieskolans nationella program är inte helt tillfredsställande och är en indikation på risk för arbetslöshet.

4.1.2. Socioekonomiska faktorer och familjebakgrund

Förutom låga eller ofullständiga betyg ökar risken för ungdomsarbetslöshet om det finns riskfaktorer på individ- familje- och/eller områdesnivå. Dessutom är risken för negativa hälsoeffekter såsom depression, psykisk ohälsa och sämre levnadsvanor större bland unga arbetslösa än för äldre.

I samtal med 18 Järfällaungdomar inom UngKOMP beskriver de det stöd och den hjälp de får av de samlade resurserna i verksamheten och om olika orsaker till varför de är arbetslösa. Utan någon som helst vetenskaplig grund för samtalen går det inte att bortse från att det ungdomarna ger uttryck för är identiska med en mängd vetenskapliga fakta, statliga utredningar och analyser:

De vanligast förekommande orsakerna som förekommer i flertalet samtal är:

- stökig skolbakgrund med ofullständiga betyg och ett motstånd inför att återuppta studierna för att återigen misslyckas
- bristande familjeförhållanden och familjesammanhållning med minimalt stöd av omgivningen
- brist på kontaktnät, förebilder och bilder om vilka yrken som finns, hur man når dit och koppling skola - samhälle
- psykisk ohälsa och nedstämdhet
- låg självkänsla och lågt självförtroende

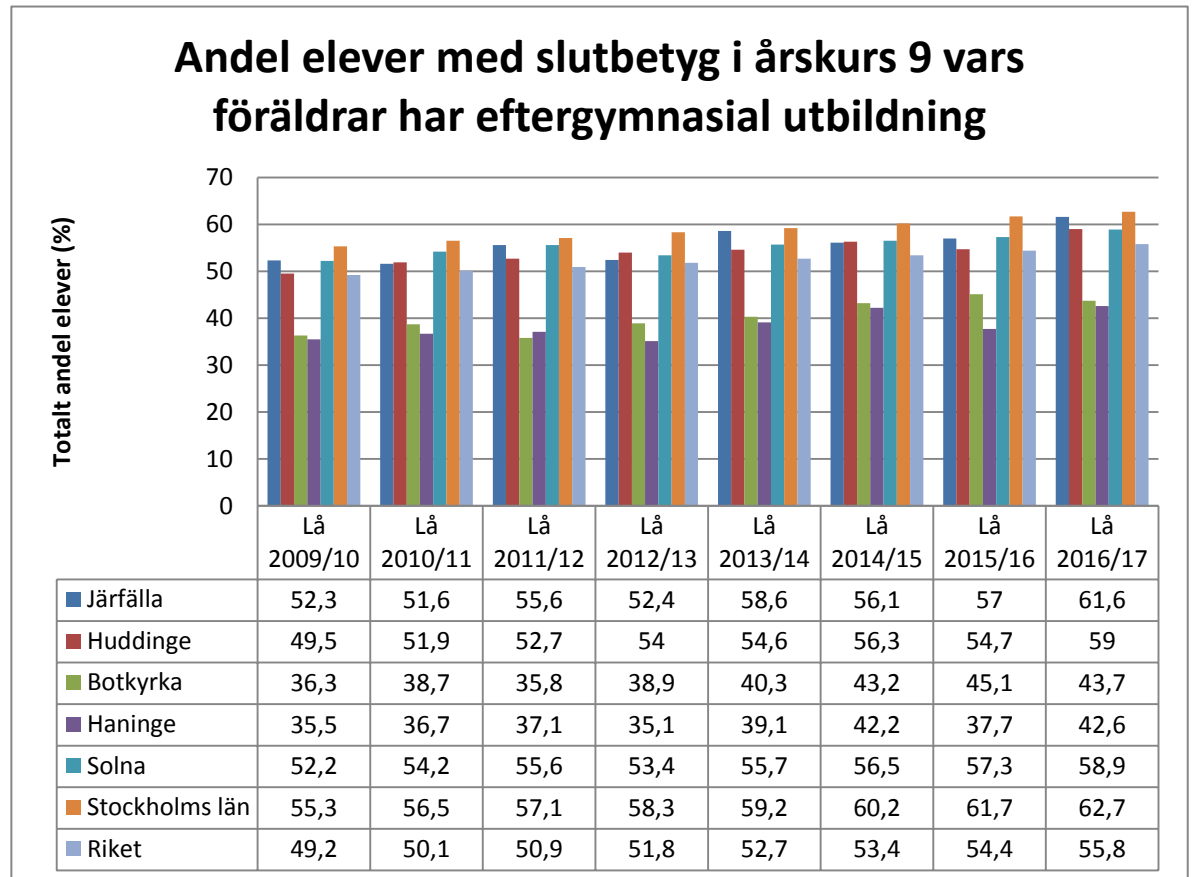
Samtal med medarbetare inom UngKOMP ger liknande beskrivningar och i ytterligare samtal med Helena Andersson, samordnande studie- och yrkesvägledare i Järfälla kommun stärks bilden av hur nödvändiga de selektiva insatserna är som beskrivs i Järfällas kommunala strategi för vägledning.¹²

Ungdomar med föräldrar med låg utbildningsnivå är överrepresenterade bland de ekonomiskt inaktiva.¹³ Artikeln beskriver även att andelen ekonomiskt inaktiva 20-åringar var som högst bland de med en mamma med högst förgymnasial utbildning. En liknande undersökning, med specifik åldersgrupp, är inte möjlig att göra för Järfälla kommun då inte Arbetsförmedlingens lokala uppföljningssystem är kopplade till folkbokföringsregister.

¹² Samordnande studie- och yrkesvägledare i Järfälla kommun, Dnr KON2018/25, Fastställd av Kompetensnämnden 2018-02-13 §9 – *Kommunal strategi för studie- och yrkesvägledning*

¹³ Artikel Statistiska Centralbyrån, SCBNr44 Publicerad 2017-06-1, Susanne Gullberg Brännström, Fredrik W Andersson – *Risk för att arbetslösheten går i arv*

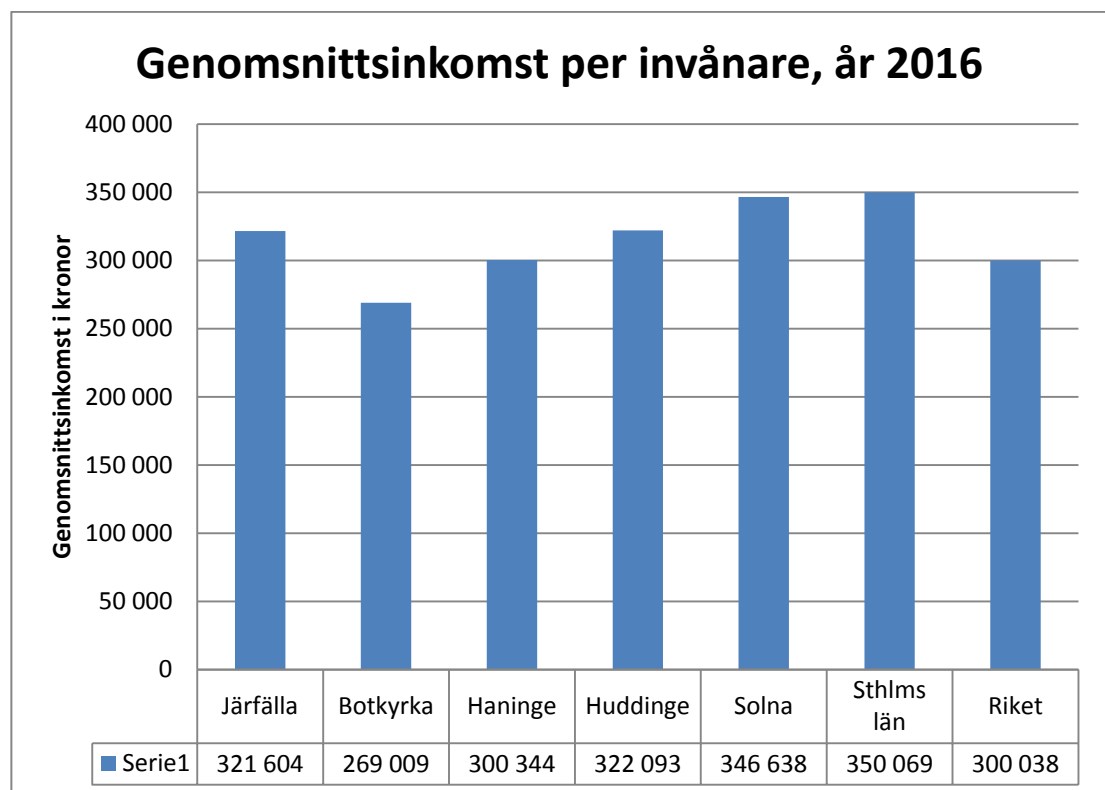
Av de elever med slutbetyg i årskurs nio och som uppnått kunskapskraven i alla ämnen har Järfällas föräldrar relativt hög utbildning i förhållande till jämförelsekommunerna. Föräldrarnas utbildningsgrad har också ökat under mätperioden, se tabell 23. Tabellen avser samtliga huvudmän inom respektive kommun. Det finns inget i föräldrarnas utbildningsgrad som kan kopplas samman med den höga ungdomsarbetslösheten i Järfälla kommun.

Tabell 23

(Källa: Skolverket SIRIS)

Skolverket redogör i en rapport för hur likvärdigheten, sett till resultaten i slutet av grundskolan, förändras över tid.¹⁴ Rapporten belyser att det av de socioekonomiska bakgrundsfaktorerna är föräldrarnas utbildningsnivå som har den största betydelsen för betygsresultaten men utbildningsnivåns betydelse har inte ökat över tid. Däremot förefaller föräldrarnas inkomst ha blivit allt viktigare och framstår som den centrala förklaringen till den ökande betydelsen av socioekonomisk bakgrund för betygsresultaten. För utlandsfödda elever har även föräldrarnas utbildningsnivå och grad av bidragstagande bidragit till den ökande betydelsen av socioekonomisk bakgrund för skolresultaten. Genomsnittsinkomsten för samtliga arbetsföra invånare i Järfälla kommun 2016 är lägre än för invånarna i Huddinge och Solna, se tabell 24:

Tabell 24

(Källa: Statistiska Centralbyrån, SCB)

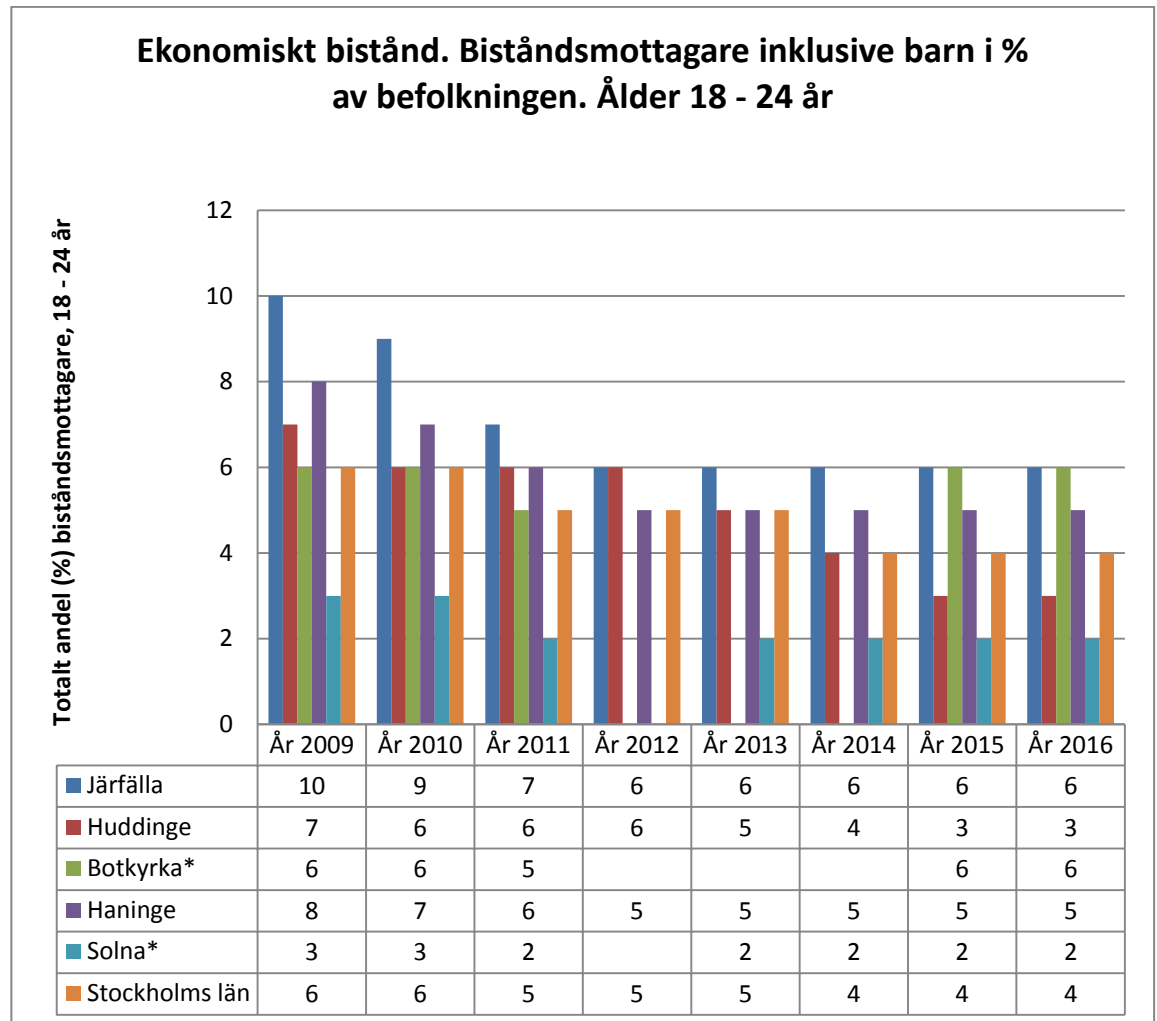
Då det inte går att fastställa att vare sig föräldrars utbildningsbakgrund eller genomsnittsinkomst är enskilda orsaker till den höga ungdomsarbetslösheten i Järfälla kommun finns det därför anledning att studera ytterligare en riskfaktor, nämligen förekomst av familjeförsörjare. Socialstyrelsen, Institutet för utveckling av metoder/socialt arbete beskriver¹⁵ hur olika risk- och skyddsfaktorer samverkar och att förekomst av familjeförsörjare och hög socialgrupp är exempel på skyddsfaktorer.

¹⁴ Skolverkets rapport 467, mars 2018 – *Analyser av familjebakgrundens betydelse för skolresultaten och skillnader mellan skolor*

¹⁵ Socialstyrelsen, IMS Institutet för utveckling av metoder/socialt arbete, studiehandledning till boken *Risk och prognos i socialt arbete med barn* av Dagmar Lagerberg & Claes Sundelin. ISBN 9789172052727

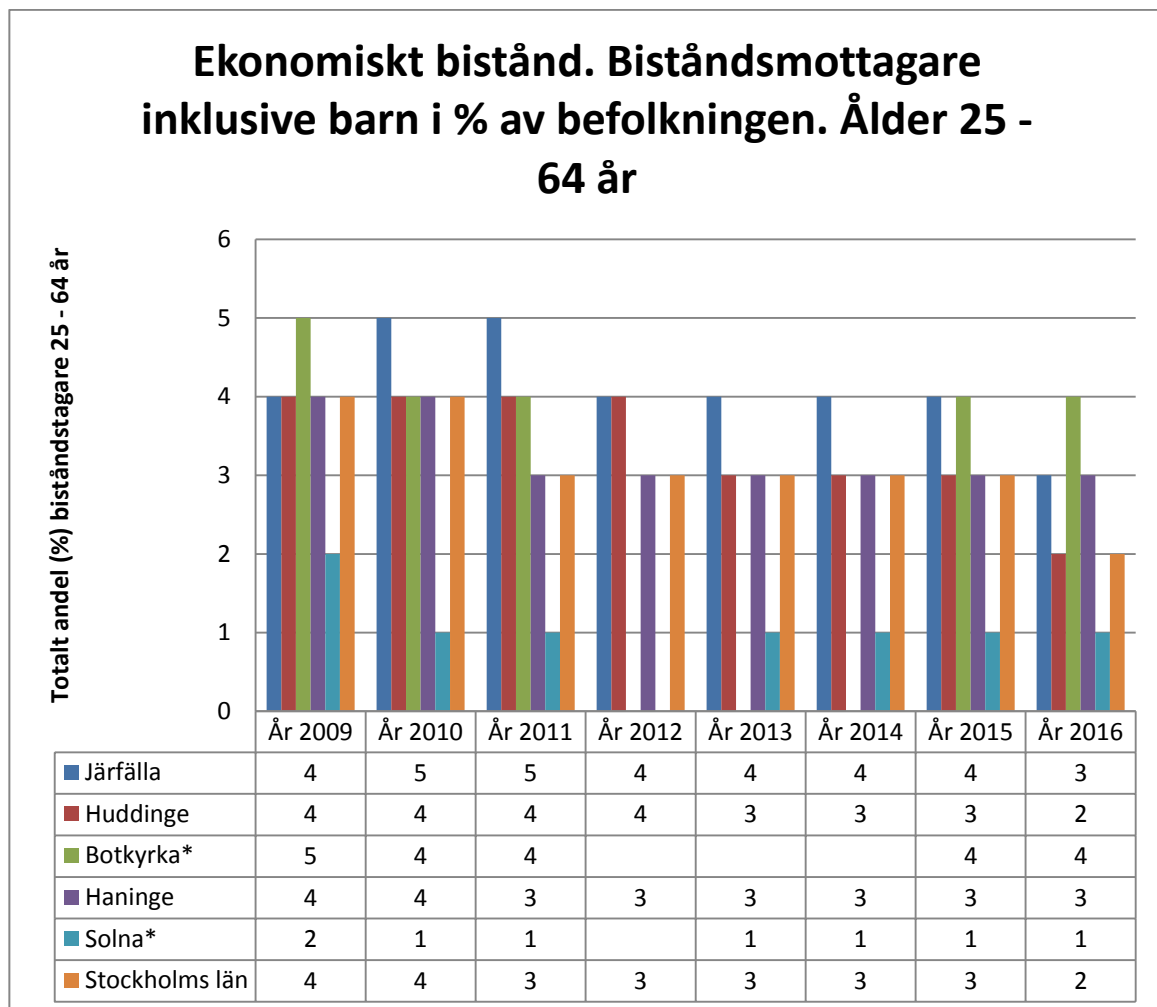
I åldersgruppen 18 – 24 år, inklusive deras eventuella barn som också ingår i statistik för gruppen, är Järfälla den kommun som haft störst andel personer med ekonomiskt bistånd under hela mätperioden 2009 – 2016, se tabell 25.

Tabell 25

(Källa: Socialtjänstens öppna statistik) *Botkyrka saknade uppgifter år 2012-2014 och Solna år 2012.

Även inom åldersgruppen 25 – 64 år är biståndstagarna en relativt stor grupp i Järfälla jämfört med jämförelsekommunerna, Stockholms län och riket vilket bör beaktas eftersom föräldrars möjlighet att försörja familjen kan vara en riskfaktor som påverkar barn och ungdomars väg till studier och senare arbete.¹⁶ Bland de ungdomar som redovisas i ungdomslöshetsstatistiken är det troligt att deras föräldrar förekommer som biståndsmottagare, se tabell 26:

Tabell 26

(Källa: Socialtjänstens öppna statistik) *Botkyrka saknade uppgifter år 2012-2014 och Solna år 2012.

¹⁶ Socialstyrelsen, IMS Institutet för utveckling av metoder/socialt arbete, studiehandledning till boken *Risk och prognos i socialt arbete med barn* av Dagmar Lagerberg & Claes Sundelin. ISBN 9789172052727

5. SLUTSATSER OCH FÖRSLAG

Det är inte möjligt att hitta orsaker till ungdomsarbetslösheten genom att studera elevers genomsnittliga studieresultat, andelen behöriga till gymnasiet, andelen med fullföljd gymnasieutbildning, andelen som fortsätter till högre studier, föräldrars utbildningsbakgrund eller föräldrars genomsnittsinkomst. Snarare bör fokus ligga på de elever som återfinns bland de som inte uppnått kunskapskraven i alla ämnen i slutbetyg för årskurs nio, har låga meritvärden, inte är behöriga till gymnasiet och/eller inte påbörjar gymnasiestudierna direkt efter avslutad grundskola. Hög ungdomsarbetslöshet kontra en relativt hög andel ungdomar som fortsätter till högskolestudier inom tre år efter avslutade gymnasiestudier indikerar stora utbildningsklyftor bland kommunens ungdomar. Likaså finns stora skillnader i föräldrars utbildningsbakgrund och genomsnittsinkomst kontra det antal som är aktuella för ekonomiskt bistånd.

Ansvar för ungdomsarbetslösheten bygger på relationen mellan olika samhällssektorer och aktörer och deras ansvar och insatser kring unga som står utanför såväl arbete som studier. Selektiva insatser för att tidigt väcka och ta tillvara barns och ungdomars intresse för den egna framtiden och en tydlig integrering mellan skolor och arbetslivet behövs och har delvis redan förändrats genom återinförandet av prao för grundskolans elever samt en sammanhållen kommunal strategi för studie- och yrkesvägledning.

Slutsatser i denna rapport är ett antal frågeställningar som utgör underlag för åtgärdsplan för att halvera ungdomsarbetslösheten till år 2020. Utredningen visar även att åtgärder behöver göras på både kort och lång sikt.

1. Utifrån resultat på skol- och områdesnivå, vilka kompensatoriska insatser kan behöva göras?
2. Behöver personal kompetensutvecklas för att kunna genomföra nödvändiga insatser eller förstärka/förtydliga det som redan sker i verksamheterna?
3. Hur kan vi arbeta inom skolan och med vilka resurser för att alla elever ska lyckas med sina studier?
4. Beroende på riskfaktorer, livssituation, egen motivation och ansvarstagande är det olika samhällsaktörer som stöttar barn och ungdomar. Trots det samarbete och samverkan som förekommer idag mellan olika instanser och förvaltningar, behöver vi se över omfattning och innehåll?
5. Har alla instanser samma ambitionsnivå?
6. Har vi en samsyn kring hur vi exempelvis bemöter alla individer och hur vi arbetar med psykisk ohälsa?
7. Är vi tillräckligt bra på att följa upp vårt arbete för att se om det leder till resultat? Arbetar vi tillräckligt systematiskt?

8. Vad kan Järfälla kommun göra ytterligare som kommun för arbetslösa ungdomar i form av exempelvis praktikplatser, feriejobb och välfärdsjobb?

9. Vilka vägar kan vi hitta för att kompensera för de barn och unga som inte har tillräckligt stöd av föräldrar, syskon eller kamrater?

Vissa åtgärder kommer att kunna ske inom befintliga ekonomiska ramar medan andra kan komma att behöva finansieras, framförallt när det gäller åtgärder på kort sikt.

6. LITTERATUR- OCH KÄLLFÖRTECKNING

Statistiska Centralbyrån, SCB, Delrapportering av regeringsuppdrag KU2017/02404/D SCB:s dnr: 20171421, 2017-12-22. *Att mäta segregation på låg regional nivå*. Delrapportering av uppdrag till Statistiska Centralbyrån att genomföra en förstudie om rikstäckande områdesindelning för statistisk uppföljning av socioekonomiska förhållanden

SOU 2017:9 *Det handlar om oss – unga som varken arbetar eller studerar*

Carlberg M, de Munter J, Rasmussen F. *Bestämningfaktorer för långvarig ungdomsarbetslöshet på områdes- familje- och individnivå*. Stockholm: Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin, Stockholms läns landsting; 2016. Rapport 2016:12

Regeringskansliet, Utbildningsdepartementet, åtgärder för perioden 2015-2018, *Vägar framåt – strategi för unga som varken arbetar eller studerar*

Skolverket Dnr 2016:01706 *Redovisning av regeringsuppdrag om uppföljning av gymnasieskolan 2017*

Skolverkets aktuella analyser 2012 *Ungdomars uppfattning om gymnasievalet*

Artikel från SCBNr44 Publicerad 2017-06-13 – *Risk för att arbetslösheten går i arv*

Skolverkets rapport 467, mars 2018 – *Analyser av familjebakgrundens betydelse för skolresultaten och skillnader mellan skolor*

Socialstyrelsen, IMS Institutet för utveckling av metoder/socialt arbete, studiehandledning till boken *Risk och prognos i socialt arbete med barn* av Dagmar Lagerberg & Claes Sundelin. ISBN 9789172052727

Samordnande studie- och yrkesvägledare i Järfälla kommun, Dnr KON2018/25, Fastställd av Kompetensnämnden 2018-02-13 §9 – *Kommunal strategi för studie- och yrkesvägledning*

Arbetsförmedlingens statistikdatabas

Statistiska Centralbyrån, SCB

Skolverket, SIRIS, Skolverket databas Jämförelsetal

Socialtjänstens öppna statistik